

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2004:18

Tuomarikoulutus

Lausuntotiivistelmä

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2004:18

Tuomarikoulutus

Lausuntotiivistelmä

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2004

ISSN 1458-7149
ISBN 952-466-215-9
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
30.6.2004

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Lausuntoja ja selvityksiä	
Maaria Leskelä		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Tuomarikoulutus Lausuntotiivistelmä			
Julkaisun osat			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Julkaisu sisältää tiivistelmän 22.4. 2003 oikeusministeriön asettaman tuomarikoulutustyöryhmän mietinnöstä annetuista lausunnoista. Oikeusministeriö pyysi lausunnon 31 viranomaiselta ja yhteisöltä. Lausunnon antoi 27 taho.</p> <p>Lausunnonantajista neljä kannatti ehdotusta ja kymmenen ilmoitti, että ei kannata tai vastustaa ehdotusta. 18 lausunnonantajaa suhtautui kriittisesti järjestelmän rahoitusjärjestelyihin.</p> <p>Yhdentoista lausunnonantajan mielestä ehdotus avaa riittävästi tuomarin uraa, kun taas yhdeksän oli päinvastaista mieltä. Näkemykset jakautuivat tasaisesti myönteisiin ja kielteisiin myös niiltä osin kuin oli kysymys siitä, turvaako ehdotus riittävästi esittelijöiden ja viskaalien aseman.</p> <p>Tuomarikoulutuslautakuntaa koskeviin ehdotuksiin ei ollut huomauttamista 11 lausunnonantajalla. Toisaalta yhdeksän katsoi, että lautakunnan enemmistön tulisi olla tuomareita. Tuomarikoulutusrekisterin perustamista kannatti 17 lausunnonantajaa.</p>			
Avainsanat: (asiasanat) tuomarikoulutus, tuomari, tuomarikoulutuslautakunta, täydennyskoulutus, koulutus, harjoittelu			
Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) HARE OM 008:00/2002, Oskari OM 11/021/2002			
Sarjan nimi ja numero Lausuntoja ja selvityksiä 2004:18		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-215-9
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
30.6.2004

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Maaria Leskelä	Typ av publikation Utlåtanden och utredningar		
	Uppdragsgivare Justitieministeriet		
	Datum då organet tillsattes		
Publikation (även den finska titeln) Domarutbildning Remissammandrag			
Publikationens delar			
<p>Referat</p> <p>Publikationen innehåller ett referat av utlåtandena om betänkandet från domarutbildningsarbetsgruppen som justitieministeriet tillsatte den 22 april 2003. Justitieministeriet begärde utlåtanden av 31 myndigheter och organisationer. Utlåtanden inkom från 27 av dem.</p> <p>Fyra av remissinstanserna ställde sig bakom förslaget och tio meddelade att de inte stöder förslaget eller motsätter sig det. Arton förhöll sig kritiska till systemets finansiering.</p> <p>Enligt 11 remissinstanser ledde förslaget till en tillräckligt öppen domarbana, medan nio var av motsatt mening. Också frågan om förslaget i tillräcklig mån tryggade föredragandenas och fiskalernas ställning delade åsikterna i lika många positiva som negativa.</p> <p>Elva hade ingenting att invända mot de förslag som gällde domarförslagsnämnden. Å andra sidan ansåg nio att majoriteten av nämndmedlemmarna bör vara domare. 17 av remissinstanserna ställde sig bakom upprättandet av ett domarutbildningsregister.</p>			
<p>Nyckelord</p> <p>Domarutbildning, domare, domarutbildningsnämnd, fortbildning, utbildning, praktik</p>			
<p>Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren)</p> <p>HARE JM 008:00/2002, Oskari JM 11/021/2002</p>			
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2004:18		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-215-9
Sidantal	Språk Finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO

2. YLEISET KANNANOTOT

3. KANNANOTOT ASIAKOHDITTAIN

- 3.1. Tuomarin uran avaaminen**
- 3.2. Esittelijöiden ja kärjäviskaalien asema**
- 3.3. Tuomarikoulutuslautakunnan asettaminen ja kokoonpano**
- 3.4. Tuomarikoulutusrekisteri**

4. MUUT LAKIEHDOTUKSEEN LIITTYVÄT KANNANOTOT

- 4.1. Tehtävien jako**
- 4.2. Valintaperusteet**
- 4.3. Tuomarikoulutuksen sisältö**
- 4.4. Täydennyskoulutus**
- 4.5. Muita huomioita**

5. HARJOITTELIJOIDEN PALKKAUS JA JÄRJESTELMÄN RAHOITUS

- 5.1. Harjoittelijoiden palkkaus**
- 5.2. Järjestelmän rahoitus ja henkilöstövaikutukset**

LIITE **Luettelo lausunnonantajista**

1. JOHDANTO

Oikeusministeriö asetti 22 päivänä huhtikuuta 2003 työryhmän valmistelemaan ehdotuksia tuomareiden koulutuksen kehittämiseksi. Työryhmä luovutti mietintönsä ministeriölle 30 tammikuuta 2004. Työryhmän ehdotus pohjautui tuomarikoulutustyöryhmän mietintöön (Tuomariksi pätevytyminen, oikeusministeriön työryhmämietintö 2002:6) ja siitä saatuun lausuntopalautteeseen.

Työryhmä ehdotti, että säädettäisiin laki tuomarikoulutuksesta. Laki olisi luonteeltaan puitelaki ja se koskisi kouluttautumista yleisten tuomioistuinten, hallintotuomioistuinten ja erityistuomioistuinten tuomarin virkoihin.

Työryhmän mietinnöistä on pyydetty lausunnot yhteensä 31 organisaatiolta ja yhteisöltä, joista 27 on antanut lausunnon. Lisäksi Helsingin yliopisto on ilmoittanut, että se ei anna lausuntoa asiasta. Luettelo lausunnonantajista on liitteenä.

2. YLEISET KANNANOT

Työryhmän ehdotus

Työryhmän ehdotuksen mukaan tuomarikoulutus muodostuisi harjoittelusta ja täydennyskoulutuksesta. Harjoittelu koostuisi puolesta vuodesta vuoteen kestävästä harjoittelujaksoista ja se suoritettaisiin tuomioistuimissa ja muussa oikeudenhoidossa. Harjoittelun kokonaispituus vaihtelisi koulutettavan aikaisemman työkokemuksen ja opintojen mukaan. Harjoittelijoita ohjattaisiin ja arvioitaisiin jokaisessa harjoittelupaikassa.

Tähänastisen käytännön mukaan on ollut erittäin harvinaista, että tuomariksi nimitettävä on tullut tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta. Oletettavaa on, että näiden tuomareiden määrä kasvaa vähitellen ja merkittäväksi vasta siinä vaiheessa, kun hovioikeuksien ja hallinto-oikeuksien nykyiset esittelijät ovat saaneet tuomarin viran. Laskennallisesti kaikki nykyiset esittelijät ja käräjäviskaalit saisivat tuomarin viran vuoteen 2013 mennessä. Uuden harjoittelun käyneitä henkilöitä alettaisiin työryhmän arvion mukaan nimittää tuomareiksi vasta ensi vuosikymmenellä.

Tuomarikoulutuksen siirtymävaiheessa koulutuksen painopiste olisi täydennyskoulutuksessa. Tulevaisuudessa järjestettäisiin tuomarin ammattiin perehdyttävää koulutusta myös niille tuomareiksi jo nimitetyille, jotka eivät olisi suorittaneet edellä selostettua harjoittelua tai joille ei olisi aikaisempaa tuomioistuin kokemusta.

Tuomarikoulutuksesta vastaisi valtioneuvoston asettama tuomarikoulutuslautakunta oikeusministeriön avustamana. Lautakunta valitsisi harjoittelijat ja sillä olisi vastuu myös täydennyskoulutuksen järjestämisestä. Lautakunnassa olisi kahdeksan jäsentä, joista puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kaksi jäsentä olisivat tuomareita. Lisäksi lautakunnassa olisi syyttäjien ja asianajajien edustus sekä oikeustieteellistä tutkimusta ja koulutusta edustava jäsen ja oikeusministeriön edustaja.

Yhteenvedo lausunnonantajien käsityksistä

Lausunnonantajista neljä on ilmoittanut kannattavansa ehdotusta (Itä-Suomen hovioikeus, Turun hallinto-oikeus, Vaasan hallinto-oikeus ja Tampereen käräjäoikeus).

Kymmenen lausunnonantajaa on ilmaissut, että ei kannata tai vastustaa esitettyä tuomarikoulutusjärjestelmää (Helsingin hovioikeus, Kouvolan hovioikeus, Turun hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Helsingin käräjäoikeus, Käräjäoikeustuomarit ry, Suomen hovioikeustuomarit ry, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Lakimiesliitto). Lisäksi neljän lausunnonantajan kannanotot on tulkittava kriittisiksi (Rovaniemen hovioikeus, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Kouvolan hallinto-oikeus, Hallinto-oikeustuomarit ry).

Jossain määrin epäileviä mutta toisaalta myönteisiä kannanottoja järjestelmää kohtaan ovat esittäneet korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus, Turun yliopisto, Oulun hallinto-oikeus, Kuopion hallinto-oikeus, Rovaniemen hallinto-oikeus sekä valtakunnansyyttäjänvirasto. Tuomarinvalintalautakunta katsoo, että koulutusmahdollisuuksien tarjoaminen ei yksin riitä uran avaamiseen ja että nykyisten esittelijöiden asema on turvattu riittävällä tavalla.

Suurin osa (yhdeksän) kriittisesti suhtautuneista katsoo, että parempi tulos saavutettaisiin tuomioistuinharjoittelua ja täydennyskoulutusta kehittämällä. Usein nämä kannanotot perustuvat yhtäältä tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean työhön (Komiteanmietintö 2003:3) ja toisaalta Ruotsin tuomarikoulutusta koskevaan selvitykseen (En öppen domarrekratering, SOU 2003:102). Lisäksi todetaan, että parhaillaan on kesken sekä hovioikeuksien että hallinto-oikeuksien henkilöstön ja työskentelyn kehittämistä koskevien työryhmien työ. Näiden tulokset tulisi ottaa huomioon koulutuksen kehittämässä. Kuusi katsoi, että koulutus tulisi määritellä tarkemmin sisällön ja keston osalta.

Kahdeksantoista lausunnonantajaa on erikseen lausunut tuomarikoulutusjärjestelmän rahoituksesta ja suhtautunut kriittisesti siihen, että rahoitus toteutettaisiin virkoja lakkauttamalla ja määräaikaistuuksia lisäämällä.

Lausunnonantajakohtaiset kannanotot

Korkein oikeus viittaa aikaisempaan lausuntoonsa työryhmämietinnöstä 2002:6 ja toteaa, että siinä mainitut periaatteelliset ongelmat eivät ole poistuneet. Eräissä suhteissa uusi ehdotus merkitsee kuitenkin edistystä edelliseen mietintöön verrattuna. Myönteistä on muun muassa tuomareiden täydennyskoulutuksen korostaminen. Ehdotuksessa on siten edelleen pulmallisia kohtia. Oikeusministeriön koulutusyksikkö suunnittelisi koulutuksen sisällön, mikä olisi periaatteellisesti ongelmallinen. Koulutuksen sisällöstä ja organisoimisesta päättäminen tulisi kuulua tuomarikoulutuslautakunnalle. Tätä varten tulisi suunnata riittävät voimavarat.

Korkein hallinto-oikeus viittaa aiemmasta mietinnöstä (2002:6) antamaansa lausuntoon, jossa se on katsonut, että tuomareiden nimittämisjärjestelmää uudistettaessa kaavailun tuomarinuran avaamisen sijasta vaarana on, että mietinnössä ehdotettu erillinen tuomarikoulutusjärjestelmä johtaa päinvastaiseen kehitykseen eli tuomarinuran sulkeutumiseen. Myös tuomioistuinlaitosta jo pitkään palvelleiden ja tuomarikoulutuksen ulkopuolelle jäävien lakimiesten urakehitystä ole riittävästi turvattu. Lisäksi ehdotetun järjestelmän vaatimiin voimavaroihin ja sen hallinnointiin liittyviin ongelmiin on kiinnitetty

liian vähän huomiota. Lausunnon kohteena olevassa työryhmämietinnössä on pyritty ottamaan huomioon edellä mainittuja näkökohtia.

Helsingin hovioikeus katsoo, että ehdotus ei ole edelleenkaan toteuttamiskelpoinen. Ammattitaitoisen tuomarikunnan ylläpitäminen on mahdollista edelleen nykyistä auskultointijärjestelmää ja täydennuskoulutusta suunnitelmallisesti kehittämällä. Järjestelmän toteuttamista on joka tapauksessa lykättävä kunnes tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietinnöstä on saatu lausunnot. Huomioon on otettava myös muuttavat muutoshankkeet, joita on valmisteltu eri tahoilla. Vaarana on että kokonaisuus pirstoutuu yhtäaikaisten uudistusten lukuisuuden myötä.

Itä-Suomen hovioikeus kannattaa työryhmän ehdotusta. Ehdotettu järjestelmä omalta osaltaan pyrkii turvaamaan tuomareiden korkean ammattitaidon ja muut hyvältä tuomarilta edellytettävät ominaisuudet.

Kouvolan hovioikeuden näkemyksen mukaan uudistusta ei pitäisi toteuttaa siihen liittyvän rahoitusmallin mukaan ainakaan siten kuin työryhmä on ehdottanut. Koulutusjärjestelmän kehittäminen on sinänsä tarpeellista ja ehdotetun tuomarikoulutuksen tavoitteet ovat hyviä, mutta hovioikeus epäilee niiden saavuttamista ehdotetulla tavalla. Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitea katsoi mietinnössään tuomioistuinlaitoksen ja tuomioistuinharjoittelun kehittämisen johtavan siihen, että muunlaisen tuomareiden pätevyysjärjestelmän toteuttaminen ei ole tarkoituksenmukaista. Kun kysymyksessä oleva esitys on ristiriidassa mainitun pitkän aikavälin suunnitelmia laatineen komitean mietinnön kanssa, voidaan hyvällä syyllä todeta, että esitys ei ole kypsä toteuttavaksi. Hovioikeuksien henkilöstörakenteen kehittämistä sekä hovioikeuksien työmenetelmien selvittämistä varten on asetettu työryhmät, joiden määräajat päättyvät 31.5.2004. Tämä esitys merkitsisi muutoksia, joita ministeriö on asettanut mainitut työryhmät selvittämään.

Rovaniemen hovioikeus toteaa, että siirtymävaiheen järjestelyjen tarpeen samoin kuin ehdotetun koulutusjärjestelmän käytännön merkityksen arviointia vaikeuttaa se, että parhaillaan vireillä olevat työryhmäselvitykset oikeushallinnon henkilöstöstrategiasta ja hovioikeuksien työmenetelmien kehittämisestä eivät ole arvioitavissa tämän työryhmän esityksen kanssa. Hovioikeus pitää teoriaopintojen poistamista koulutuksesta heikennyksenä aiempiin ehdotuksiin verrattuna. Teoriaopintojen poistamisella on merkitystä arvioitaessa, mitä lisäarvoa ehdotetun harjoittelun voidaan nähdä antavan koulutettaville verrattuna oikeushallinnon jo nykyisin tarjoamiin työtehtäviin. Lisäarvoksi näyttää jäävän harjoittelijoiden ohjaus ja arviointi sekä mahdollisuus vaihtaa harjoittelupaikkaa, mikäli harjoittelujärjestelmän resurssit sen mahdollistavat. Tuomarikoulutukselle asetettuihin tavoitteisiin nähden merkittävimmäksi ehdotuksen sisältämistä tekijöistä muodostuu tämän jälkeen harjoittelijoiden keskitetty valinta.

Turun hovioikeus ei kannata ehdotuksen hyväksymistä, koska katsoo sen olevan sisällöltään epämääräinen. Koulutuksen pituus ja sisältö tulisi määritellä huomattavasti tarkemmin. Yksityiskohtaisempi säätely olisi omiaan edistämään hakeutumista koulutukseen. Ellei tuomarikoulutuksesta säädetä tarkemmin, on parempi, että tuomarikoulutus järjestetään tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean esittämällä tavalla eli pätevytyminen tapahtuisi uudistetun tuomioistuinharjoittelun, täydennuskoulutuksen ja monipuolisen työkokemuksen avulla.

Vaasan hovioikeus esittää vielä harkittavaksi, vastaako ehdotetunkaltainen itsetarkoitukselliselta tuntuva tuomarikoulutusjärjestelmä enää alkuperäisiä tavoitteitaan vai olisivatko ehdotettuun järjes-

telmään käytettäväksi suunnitellut huomattavat resurssit kohdennettavissa tehokkaammin panostamalla ne nykyisen tuomioistuinharjoittelun, tuomareiden ja tuomioistuinlaitoksen muun lakimieshenkilöstön jatkokoulutuksen kehittämiseen sekä tuomarin virkaan avoimelta uralta nimettyjen lakimiesten tuomarin ammattiin perehdyttävään koulutukseen.

Helsingin hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan on kyseenalaista pätevoittäkö kaavailtu järjestelmä paremmin ainakaan hallinto-oikeustuomarin ammattiin kuin esimerkiksi nykyinen hyvät valmiudet tuomarin tehtäviin antava esittelijäjärjestelmä.

Hämeenlinnan hallinto-oikeus toteaa suhtautuvansa sinänsä myönteisesti tuomarikoulutusjärjestelmän kehittämiseen. Hankkeen lähtökohtana tulisi olla se, miten tuomarin virkoihin saadaan mahdollisimman päteviä lakimiehiä, jotka ovat kiinnostuneita tuomarin työstä. Koulutusjärjestelmän tavoite tulisi tästä syystä vielä selkiyttää. Jos koulutusjärjestelmä kuitenkin toteutetaan, koulutukseen valintaan tulisi kiinnittää erityistä huomiota. On kuitenkin epätodennäköistä, että koulutukseen hakeutuisi ja siihen valittaisiin kovin eri tyyppisiä henkilöitä kuin mitä tuomioistuimissa jo työskentelee. Koulutusta ei sen vuoksi tule eikä voi pitää itseisarvona. Hallinto-oikeus yhtyy tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietintöön, jonka mukaan tuomioistuinlaitoksen tarpeita vastaisi paremmin järjestely, jossa tuomariksi pätevoidytään uudistetun tuomioistuinharjoittelun, lakimiesuran aikana hankittavan täydennyskoulutuksen ja monipuolisen työkokemuksen avulla. Koulutus tulisi toteuttaa yksilöllisesti ja pitkin työuraa.

Kouvolan hallinto-oikeus toteaa, että vaikka hanke on valmistelun kuluessa kehittynyt parempaan suuntaan, se sisältää edelleen paljon kritisoitavaa. Ansiona on se, että koulutusta ei pidettäisi enää nimityskriteerinä tuomarin virkaan. Hallinto-oikeus katsoo edelleenkin, että tuomareiden koulutusjärjestelmä ei turvaa tyydyttävällä tavalla nykyisen tuomioistuinhenkilöstön asemaa tuomarin viroista kilpailtaessa. Koulutusta tulisi olla tarjolla ensisijaisesti nykyisin esittelijätehtävissä toimiville täydennyskoulutuksena. Vähitellen järjestelmää voitaisiin laajentaa ehdotuksen suuntaan. Jo viroissa olevien tuomareiden kouluttautumistarpeita ehdotettu järjestelmä palvelee riittävästi. Painopisteen tulisi olla tuomareiden ja esittelijöiden jatkuvassa koko uran kestävässä täydennyskoulutuksessa. On kuitenkin hyvä, että myös tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta tuomarin uralle pyrkiville järjestetään mahdollisuus hankkia kokemusta tuomioistuinlaitoksesta koulutusjärjestelmän avulla.

Kuopion hallinto-oikeus toteaa, että parasta aikaa istuu useita työryhmiä, joiden tehtävänä on edelleen kehittää tuomioistuinlaitoksen eri osa-alueita. Keskenäisinä ovat mm hallinto-oikeuden henkilöstörakenteen ja hallinto-oikeuksien ratkaisukokoonpanojen kehittämistä pohtivien työryhmien työ. Tuomarikoulutus ei ole irrallinen osio koko tätä kehittämistyötä, vaan sen tulee luontevasti niveltä muihin mahdollisiin uudistuksiin.

Turun hallinto-oikeus katsoo, että työryhmä on pyrkinyt sovittamaan yhteen osittain varsin eri suuntiin tähtäviä tavoitteita: tuomarinuran avaamista, järjestelmällistä koulutusmallia ja nykyisin virassa olevien esittelijöiden urakehityksen turvaamista. Aikaisemmista mietinnöistä ja ehdotuksista saadun lausuntopalautteen pohjalta työryhmä on onnistunut laatimaan toteuttamiskelpoisen ehdotuksen.

Vaasan hallinto-oikeuden mielestä ehdotusta laiksi tuomarikoulutuksesta voidaan pitää pääosin toteuttamiskelpoisena.

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että uusi työryhmä on valtaosaltaan toistanut ja eräiltä osin jopa heikentänyt aiemman työryhmän esityksiä. Tällainen vaikutus on esimerkiksi tuomarikoulutuksen ja tuomarinuralle suuntautumisen kannalta keskeisen auskultointijärjestelmän merkityksen vähentämisellä. Työryhmän lakiehdotuksessa on useita epäkohtia ja puutteita. Ehdotus pitäytyy edelleen pitkälti aikaisemmassa työryhmämietinnössä, joka sai osakseen varsin ankaraa palautetta. Käräjäoikeuden mielestä työryhmän ehdotus ei lakiteknisesti ja systemaattisesti täytä oikeusministeriön lainvalmistelulta perinteisesti edellytettyä tasoa.

Käräjäoikeuden käsitys on, että vähintään yhtä hyvään lopputukseen on päästävässä huomattavasi kevyemmän koulutus- ja rekrytointijärjestelmän avulla. Hyväkään tuomareiden koulutusjärjestelmä ei voi yksinään houkutella tuomarinuralle lakimiesten parhaimmistoa. Jatkovalmistelu tulisi suunnata kevennetyn tuomarikoulutuksen toteuttamiseen nykyisille esittelijöille ja käräjäviskaaleille sekä virassa olevien tuomareiden jatkokoulutusjärjestelmän kehittämiseen.

Käräjäoikeus viittaa tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietintöön, jonka mukaan tuomareiden pätevyysjärjestelmää koskevaa ehdotusta (2003:6) ei tulisi toteuttaa, vaan tuomioistuinlaitoksen tarpeita vastaisi paremmin järjestely, jossa tuomariksi pätevöidytään uudistetun tuomioistuinharjoittelun, lakimiesuran aikana hankittavan täydennyskoulutuksen ja monipuolisen työkokemuksen avulla. Nimittämisvaiheessa selvitettäisiin, kenellä hakijoista on tuomarin tehtävänä edellyttämät taito ja kyky. Tavoitteena olevassa tuomioistuinlaitoksessa, jossa tuomareiden työkokemus ja tausta vaihtelevat nykyistä enemmän, koulutusta tulisi toteuttaa yksilöllisesti ja pitkin työuraa.

Tampereen käräjäoikeus toteaa, että syt suunniteltuun järjestelmään sisältyy tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean esittämiä näkökulmia. Ehdotuksessa on myös melko onnistuneesti otettu huomioon aiempiin suunnitelmiin kohdistettu kritiikki. Olennainen parannus aikaisempaan mietintöön on, että mielikuva tyypillisestä tuomariharjoittelijasta on muuttunut vastikään peruskoulututuksensa päättäneestä yleensä nuoresta henkilöstä työkokemusta ja elämäkokemusta jo kerryttäneeseen lakimieheen. Tämä vaikuttaa moniin koulutus- ja harjoittelujärjestelmän perusteisiin myönteisellä tavalla. Mietintöä leimaa aiempiin ehdotuksiin verrattuna tietty realistisuus.

Käräjäoikeustuomari ry katsoo, että nykyinen ehdotus on edelleen toteuttamiskelvoton. Jatkovalmistelussa on syytä rakentaa järjestelmää suuremmassa määrin nykyisen käytännön varaan. Vaikka näin onkin joiltakin osin menetelty, ei ehdotettuakaan koulutusjärjestelmää voida pitää toteuttamiskelpoisena.

Suomen hovioikeustuomarit r.y. katsoo, että tuomarikoulutusta ei pidä toteuttaa työryhmän esittämissä muodossa. Tuomarikoulutuksen sisältö ja kesto on lakiehdotuksessa jätetty täysin perustettavan tuomarikoulutuslautakunnan harkintaan eli käytännössä sääntelemättä. Koulutusmalli ei tulkinnallisena, epämääräisenä, ennakoimattomana ja epämotivoivana takaa ammattitaitoisen ja pätevän tuomarikunnan muodostumista. Parempaan tulokseen päästään auskultoinnin kehittämällä ja kasvattamalla lainkäyttöhenkilökunnan koulutusresursseja. Myös Ruotsin kehittämishankkeessa päädytään siihen, että tuomitsemis- ja tuomioistuintoiminta ei vaadi tuomarikoulun suorittamista, jonka vuoksi Ruotsissa suositellaan tuomarikoulutusjärjestelmästä luopumista ja palaamista Suomessa voimassa olevan kaltaiseen järjestelmään. Myös ns Arposen komiteassa vastustetaan järjestelmän muuttamista.

Suomen Asianajajaliitto puoltaa tuomarikoulutuksen edistämistä, mutta vastustaa sen toteuttamistapaa. Alalle hakeutuvat voidaan perehdyttää täysin riittävästi tuomaritoimintaan jo vuoden auskul-

toinnin aikana, jos tuomioistuinharjoittelun sisältöä kehitetään. Perehdyttämiskoulutuksen yhdistäminen tuomioistuinharjoitteluun lyhentäisi meritoitumisaikaa. Mahdollisuus hakeutua alalle laajenisi kaikkiin auskultoinnin suorittaneisiin. Tämä edistää parhaan mahdollisen tuomarikannan valikoitumista alalle.

Suomen Lakimiesliitto ry katsoo, että vaikka aikaisempiin ehdotuksiin onkin tehty muutoksia, järjestelmän käyttöönotto olisi erittäin ongelmallista eikä käyttöönotolle ole riittäviä perusteita. Ehdotusta on kiirehditty vaikka tuomioistuinlaitoksen kehittämistä tulisi tarkastella kokonaisuutena yhdessä muiden vireillä olevien tuomioistuinlaitokseen kohdistuvien mittavien muutoshankkeiden kanssa. Vaarana on kokonaisuuden pirstoutuminen. Hanketta on perusteltu Ruotsin järjestelmästä saaduilla hyvillä kokemuksilla. Ruotsissa tehdyn selvityksen mukaan tuomarikoulutuksen vetovoima on laskenut. Syynä on pidetty tehtävien määräaikaisuutta ja siitä johtuvaa heikkoa palvelussuhdeturvaa, haluttomuutta asunpaikan vaihdoksiin sekä uralla etenemisen epävarmuutta. Selvityksessä esitetään, että tuomarikoulutusjärjestelmästä luovutaan kokonaan ja ylioikeuksiin palkataan esittelijöitä vakinaisiin virkasuhteisiin viskaaleina. Ruotsissa on siis todettu nyt Suomeen ehdotettavan kaltainen tuomarikoulutusjärjestelmä huonoksi ja toimimattomaksi. Myös tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitea on katsonut, ettei erillisen tuomareiden pätevoitymisjärjestelmän luominen ole tarpeen.

Turun yliopiston mielestä ehdotettu koulutusjärjestelmä perustuisi lähinnä työharjoittelun varaan eikä muunlaista koulutusta juurikaan lisittäisi. On kyseenalaista tarjoaako ehdotus näin tyypistetyssä muodossa kovinkaan merkittäviä potentiaaleja aidosti kehittää tuomarien koulutusjärjestelmää. Toisaalta jos ehdotus toteutetaan, se voisi avartaa tulevien tuomarien kokemuspohjaa ja madaltaa raja-aitoja yleisten tuomioistuinten, hallintotuomioistuinten ja muun oikeudenhoidon tehtävien välillä. Ehdotettu puitelaki tyydyttää pääpiirteissään ne lainsäädännölliset tarpeet, joita nyt esitettyyn harjoittelujärjestelmän toteuttamiseen liittyy.

3. KANNANOTOT ASIAKOHDITTAIN

Lausuntopyyntöissä on erityisesti pyydetty ottamaan kantaa tuomarinuran avautumiseen, esittelijöiden aseman turvaamiseen, tuomarikoulutuslautakunnan kokoonpanoon sekä tuomarikoulutusrekisteriin. Tässä osiossa esitellään näistä asioista annetut näkemykset.

3.1. Tuomarin uran avaaminen

Työryhmä on ehdottanut että tuomarikoulutus rakentuisi harjoittelusta oikeudenhoidossa sekä tuomareiden perehdyttämis- ja täydennyskoulutuksesta. Tavoitteena on ollut tuomarin uran avaaminen siten, että tuomareiksi voisi jatkossa hakeutua entistä enemmän kokeneita lakimiehiä myös tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta. Tavoite on yhdenmukainen neljä vuotta sitten uudistetun tuomareiden nimitysjärjestelmän kanssa.

Yhteenvedo lausunnonantajien käsityksistä

Lausunnonantajista 26 otti kantaa tuomarin uran avaamista koskevaan kysymykseen. Kannanotoista 11:ssä oltiin sitä mieltä, että ehdotuksen mukainen järjestelmä avaa riittävästi tuomarin uraa (korkein hallinto-oikeus, hallinto-oikeudet, Itä-Suomen hovioikeus, Tampereen käräjäoikeus). Yhdeksän katsoi, että se ei avaa riittävästi tuomarinuraa (Helsingin hovioikeus, Kouvolan hovioikeus, Turun hovi-

oikeus, Vaasan hovioikeus, Helsingin käräjäoikeus, Hallinto-oikeustuomarit ry, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Lakimiesliitto ry, Tuomarinvalintalautakunta). Kolme ilmoitti nykyisen ehdotuksen olevan tässä suhteessa parempi kuin edelliset tai, että se osittain avaa tuomarin uraa (korkein oikeus, Rovaniemen hovioikeus, Turun yliopisto). Käräjäoikeustuomarit ry asetti tavoitteen jo sinänsä kyseenalaiseksi. Helsingin käräjäoikeus katsoi, että koulutus sinänsä ei riitä tuomarin uran avaamiseen.

Myönteisiä kannanottoja on perusteltu harjoittelun väljyydellä, joustavuudella, lyhyemmällä kestolla ja mahdollisuudella perehdyttämiskoulutukseen. Lisäksi sitä, että koulutus ei olisi enää pätevyysvaatimuksissa, on pidetty positiivisena. Kielteistä kantaa on perusteltu muun muassa sillä, että harjoittelu ei pienipalkkaisena ja epämääräisenä houkuttelisi kokeneita lakimiehiä vaan enemmän uransa alkuvaiheessa olevia tai kokeneista niitä, jotka eivät pärjää yksityissektorilla.

Lisäksi sekä myönteisissä että kielteisissä lausunnoissa on tuotu esille, että tuomarinuran houkuttelevuuteen vaikuttavat enemmän tai ainakin sen ohella muut koulutukseen liittyvät seikat, ennen kaikkea tuomarin palkkaustaso.

Lausunnonantajakohtaiset kannanotot

Korkein oikeus katsoo, että ehdotus tukee selvästi edellistä ehdotusta paremmin tuomarin uran avaamista, koska koulutusaika on vähentynyt vuodella eli puoleentoista vuoteen. Mitä vähemmän aikaa koulutus kestää, sitä useampi siihen voi hakeutua. Eri asia on millaisen pätevyyden lyhyt koulutus antaa. Selvää lienee, että ainakaan paljon puoltatoista vuotta lyhyemmäksi koulutusta ei voida enää supistaa, jotta koulutuksella voisi ylipäätään olla merkitystä tuomarin ammattiin pätevoityttäessä.

Jos koulutukseen voidaan hakeutua heti yliopistotutkinnon suorittamisen jälkeen, vaarana on, että koulutuksesta tulee kapean, yksipuolisen ja pitkän uraputken alku. Tuomarikoulutuksen sijoittaminen uraputken alkuun ei tue tuomarin uran avaamista. Tämän takia koulutus tulisi sijoittaa ehdotettua selvemmin sellaiseen vaiheeseen, jolloin koulutukseen hakeutuvilla on jo kohtalaisesti kokemusta lakimiestehtävistä. Jotta kokeneidenkin juristien kannattaisi hakeutua koulutukseen, tulisi koulutettavien palkkauksen olla selvästi parempi kuin ehdotuksessa on esitetty.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että ehdotuksessa on pyritty lisäämään tuomarikoulutuksen väljyyttä. Ehdotettava koulutus ei olisi tuomarien kelpoisuusvaatimuksena. Nimittäminen tapahtuisi tuomareiden nimittämislain mukaisesti. Harjoitteluun ei sisältyisi teoriaopintoja eikä pakollisia jaksoja ja harjoittelun kokonaispituus voisi vaihdella koulutettavan aikaisemman työkokemuksen ja opintojen mukaan. Harjoitteluun hakeutumiselle ei asetettaisi ikärajoja, työkokemusvaatimusta eikä häneltä edellytettäisi tuomioistuinharjoitteluun osallistumista. Perehdyttävää koulutusta tarjottaisiin niin sanotulta avoimelta uralta tuomareiksi jo nimitetyille tuomareille. Hovioikeuksiin ja hallinto-oikeuksiin voitaisiin myös järjestää muutamia määräaikaista tuomarin tehtäviä, joissa kokeneet lakimiehet voisivat perehtyä tuomioistuintyöhön. Ehdotus tukee edellä mainitut seikat huomioon ottaen riittävällä tavalla tuomarin uran avaamista.

Helsingin hovioikeus katsoo, että tuomarikoulutusjärjestelmää ei edelleenkään ole luotu niin houkuttelevaksi, että se saisi niin sanotulta avoimelta uralta olevia henkilöitä hakeutumaan harjoitteluun tai tuomarinvirkaan. Ei ole oletettavaa, että yksityissektorilla pitkään toiminut lakimies hakeutuisi huo-

nosti palkattuun harjoitteluun, jonka kesto on ennalta määräämätön. Ei ole myöskään oletettavaa, että harjoittelun työuransa alussa suorittaneet lahjakkaat lakimiehet palaisivat paremmin palkatulta yksityissektorilta kymmenen vuoden kuluttua takaisin tuomioistuinlaitokseen. Harjoittelun suorittaminen ei takaisi tuomarin viran saamista. Tätä ei voida pitää uran houkuttelevuutta parantavana asiana.

Hovioikeus yhtyy tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean näkemykseen, että avoimuuden ja sen avulla tavoiteltavan moniarvoisuuden takaisi parhaiten, että lakimiehet hankkisivat koulutusta ja työkokemusta kaikilta niiltä alueilta jotka heitä aidosti kiinnostavat. Sen jälkeen nimittäjä arvioisi, kuka on hankkinut parhaat edellytykset tuomarina toimimiseen. Näin välttyttäisiin synnyttämästä minkäänlaisia ennako-odotuksia viran saamisesta. Lisäksi Ruotsissa selvitysmies on katsonut, että tuomitsemistoiminta ei edellytä perinteisen tuomarikoulutuksen suorittamista. Puute voitaisiin korjata tarjoamalla vastanimitetyille tuomarille perehdyttämiskoulutusta. Ruotsissa ollaankin luopumassa tuomarikoulutuskoulutusjärjestelmästä ja palaamassa lähelle nykyistä Suomen järjestelmää. Lisäksi hovioikeus toteaa, että tuomareiden huono palkkaus yksityissektoriin verrattuna karsii avoimelta uralta hakeutuvia.

Itä-Suomen hovioikeuden mielestä ehdotus tukee riittävästi ja paremmin kuin aikaisemmat ehdotukset tuomarinuran avaamista.

Kouvolan hovioikeus katsoo, että tuomarien palkkaus on edelleen keskeinen este tuomarin uran avaamiselle. Jos tuomarikoulutuksen jälkeen yksityiselle sektorille siirtyneet lakimiehet halutaan houkuttaa uudelleen tuomarin tehtäviin, tulisi palkkauksen olla niin korkea, että tuomarinura houkuttelisi. Niissä maissa, joissa tuomarit rekrytoidaan asianajajista, palkkataso on korkeampi kuin niissä, joissa on ns virkatuomarijärjestelmä. Esteenä on myös epävarmuus mahdollisesta tuomarin virkaan nimittämisestä ja se, ettei tuomarikoulutuksen suorittaminen hyväksytysti takaa vakituista työpaikkaa. On hyvin epätodennäköistä, että muissa lakimiestehtävissä kymmenen vuotta toimineet henkilöt olisivat houkuteltavissa esitetyllä palkkatasolla hakeutumaan koulutukseen. Ennen hankkeen käynnistymistä olisi välttämätöntä suorittaa kartoitus halukkuudesta hakeutua suunniteltuun koulutukseen. Jos halukkuutta ei olisi, sen koulutuksen toteuttaminen olisi kyseenalaista. Keskeisin syy Ruotsissa tehdyille esitykselle luopua tuomarikoulutuksesta on nuorten juristien haluttomuus hakeutua siihen. Ei ole takeita, että ehdotetulla järjestelmällä saataisiin paras mahdollinen tuomariaines ja että kalliisti koulutetut myöhemmin edes hakisivat tuomarin virkoja.

Rovaniemen hovioikeuden näkemyksen mukaan nyt esitetty järjestelmä ei muodostu ainoaksi etenemistieksi tuomarinuralla. Lisäksi hovioikeus toteaa ehdotetun järjestelmän mahdollistavan avoimelta uralta tulevan tuomarin perehdyttämisen. Näiltä osin järjestelmä tukee tuomarin uran avaamista. Voidaan kysyä, missä määrin sisällöltään supistunut harjoittelu, jonka ainoaksi eroksi suhteessa nykyiseen oikeushallinnossa työskentelyyn näyttää jäävän harjoittelijan ohjaus ja arviointi, houkuttelee harjoittelijoita verrattuna nykyiseen tilanteeseen. Harjoittelijoiden asema jää avoimeksi harjoittelun keston ja harjoittelun jälkeisen uran osalta, Tässäkään suhteessa harjoittelijan asema ei poikkea määräaikaisen esittelijän asemasta. Näin olleen ehdotetun lain merkittävimmäksi vaikutukseksi tuomarinuran avaamisen kannalta muodostuu harjoittelijoiden keskitetty valintamenettely.

Turun hovioikeuden mielestä ehdotus ei lisää tuomarinuran avautumista. Tuomarikoulutuslautakunnan päättämän koulutuksen on oltava riittävän pitkä ja sillä on oltava tietty vähimmäissisältö. Muussa tapauksessa lautakunta ei toimi tehtäviensä asianmukaisen hoitamisen edellyttämällä tavalla. Tuoma-

rinuran avautumisen esteenä pidetty "koulutusputki" on työryhmänkin esittämässä mallissa edelleen olemassa.

Vaasan hovioikeus katsoo, että ehdotettu harjoittelijan palkkaus ei ole ainakaan yksityisen sektorin palkkoihin nähden kilpailukykyinen. Ei voida pitää todennäköisenä, että kokeneet ja työurallaan jo vakiintuneet lakimiehet olisivat kiinnostuneita sitoutumaan keskimäärin puolitoista vuotta kestäväan harjoitteluun, joka tosiasiaassa merkitsisi merkittävää taloudellista menetystä ja jonka tuottama hyöty tai kilpailuetu on heidän kannaltaan kyseenalainen.

Hovioikeus katsoo, että on vaikea nähdä ehdotuksen avaavan tuomarinuraa. Järjestelmä loisi nykyisen tuomioistuimen sisältä tapahtuvan ja avoimelta uralta tapahtuvan rekrytoimisen väliin kolmannen tien, jolle todennäköisesti hakeutuisi avoimen uran lakimiesten sijasta juuri auskultoineita lakimiehiä sekä nuoria esittelijöitä, jotka jo ovat hakeutuneet tai hakeutumassa tuomioistuinlaitokseen. Ehdotettu järjestelmä siten päinvastoin estäisi tuomarin uran avaamista tuomioistuinlaitoksen ulkopuolella työskenteleville ansioituneille ja päteville lakimiehille.

Tuomarikoulutusmalli ei sisällä sellaisia elementtejä, joka sitouttaisi koulutuksen käyneen tuomioistuinlaitokseen. Päinvastoin; kun ehdotettu harjoittelujärjestelmä on tarkoitus toteuttaa ilman menolisäyksiä, tuomioistuinlaitoksella olisi tarjottavissa entistä vähemmän edes jossain määrin houkuttelevia vakituisia esittelijän tehtäviä tuomarikoulutuksen suorittaneille kyvykkäille lakimiehille.

Helsingin hallinto-oikeus katsoo, että järjestelmä on tehty joustavaksi ja ehdotukseen voidaan siten katsoa tukevan tuomarinuran avaamista. Tosin voidaan nähdä jopa ristiriitaisia tavoitteita siinä, että tuomarin uran avaamista näin voimakkaasti painotetaan suhteessa houkuttelevaksi tarkoitettuun tuomarikoulutukseen. Viime kädessä esityksen tuomarin virkaan tekee tuomarinvalintalautakunta

Hämeenlinnan hallinto-oikeus toteaa, että koulutusaikaa on lyhennetty ja esteitä koulutukseen pääsemiseksi on vähennetty. Työryhmän ehdotus on aiempiin verrattuna parempi, vaikka ehdotuksella lienee sinänsä vähäinen merkitys tuomarinuran avaamiseksi. Puolesta vuodesta vuoteen kestävä harjoittelujakso antaisi vain yleiskuvan kyseisen viraston toiminnasta.

Kouvolan hallinto-oikeus toteaa, että tavoitteena hallinto-oikeus ei vastusta pyrkimyksiä tuomarinuran avaamiseen. Halukkuutta voidaan lisätä kiinnittämällä erityistä huomiota tuomareiden ja esittelijöiden palkkaukseen, urakiertoon ja työolosuhteisiin. On oletettavaa, että tuomarikoulutukseen osallistuneella tuomioistuinlaitoksen ulkopuolella ansioituneella lakimiehellä olisi paremmat mahdollisuudet saada tuomarin virka kuin vastaavan kokemuksen omaavalla henkilöllä, joka ei ole koulutukseen osallistunut. Hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan tämä avaa tuomarinuraa riittävästi, joskin uran avoimuuden kannalta merkittävintä lienee se, että tuomarinnimitysperusteissa toisiinsa rinnastetaan aikaisempi toiminta tuomioistuimessa ja aikaisempi toiminta muussa tehtävässä perehtyneisyyden ja tarvittavien henkilökohtaisten ominaisuuksien osoittajana.

Koulutusjärjestelmän luominen sinänsä ei ratkaise käytännössä esiintyvää ongelmalliseksi katsottua tilannetta, jossa tuomioistuinlaitoksen ulkopuolella kokemuksena hankkineet kyvykkäät lakimiehet eivät juurikaan hae tuomarinvirkoja.

Kuopion hallinto-oikeus toteaa, että oikeusturvatyö hallinto-oikeuksissa on jo sinänsä haasteellista ja houkutteleva. Tästä on edelleen pidettävä huolta. Palkkauskysymykset liittyvät eittämättä tähän

asiaan. Johtamisen kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää. Ehdotus omalta osaltaan tulee tuomarिन uraa, mutta ei yksin ratkaise asiaa.

Oulun hallinto-oikeus katsoo, että ehdotuksessa on tehty aikaisempiin ehdotuksiin nähden muutoksia, joiden voidaan arvioida vaikuttavan tuomarिनuran avautumista lisäävästi. Se, tukeeko ehdotettu järjestelmä tätä riittävästi, jää käytännössä nähtäväksi.

Rovaniemen hallinto-oikeus katsoo, että esitys joka perustuu muun muassa joustavaan harjoitteluun ja perehdyttämiskoulutukseen, tukee riittävästi tuomarिनuran avaamista.

Turun hallinto-oikeuden mielestä ehdotus tukee riittävästi tuomarिनuran avaamista. Nimitystilanteessa tulisi aina harkittavaksi harjoittelujärjestelmässä mukana olevan hakijan, tuomioistuimen esittelijänä toimivan tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta tulevan hakijan keskinäinen paremmuus mitään ryhmää ennalta erityisasemaan laittamatta.

Vaasan hallinto-oikeus toteaa, että henkilökohtaisesti laadittava opintosuunnitelma sekä riittävä perehdyttämiskoulutus tukevat tavoitetta tuomareiden nimittämiseen tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta. Tuomarikoulutuksen ei kuitenkaan tulisi muodostaa tuomariksi nimittämisen lisäedellytyksiä, joka todellisuudessa estäisi ansioituneita henkilöitä hakeutumasta tuomarिन tehtäviin. Tuomarikoulutukseen osallistuminen ja perehdyttämiskoulutus eivät takaa sitä, että koulutukseen osallistuneet hakeutuisivat tai jäisivät tuomarintehtäviin, jos palkkaus ei ole riittävän kilpailukykyinen.

Tampereen käräjäoikeus katsoo, että tuomarिन uran avaaminen on enemmän sidoksissa tuomareiden nimityskäytäntöön kuin tuomarikoulutuksen järjestämiseen. Ehdotus ottaa riittävästi huomioon tavoitteen tuomarिन uran avaamisesta. Ainakaan se ei toimi esteenä avoimelta uralta tuomioistuiimiin siirtymiselle. Vaikka tavoitteena on tuomarिन uran avaaminen, on syytä pitää mielessä, että kokemus tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta ei sinänsä tee henkilöstä lahjakkaampaa tai pätevämpää tuomaria kuin tuomioistuimessa työskennelleestä lakimiehestä.

Käräjäoikeustuomari ry toteaa, että lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin mukaan koulutuksen tavoitteena olisi tukea tuomareiden nimittämistä tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta. Tällainen lausuma ei ole omiaan edistämään jo virassa olevien tuomareiden motivoitumista ja pyrkimystä itsensä kehittämiseen, kun lähtökohtaisesti katsottaisiin tuomarिन uralle pätevoidyttävän paremmin muuta työtä kuin tuomarिन työtä tekemällä. Lausumaa ei voida pitää asianmukaisena. Paradoksaalisenä on pidettävä sitä, että tuomariksi nimitetylle järjestetään riittävää tuomarिन ammattiin perehdyttävää koulutusta, kun tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa nimitysperusteena on muun muassa, että nimitettävä on osoittanut että hänellä on viran menestyksellisen hoitamisen edellyttämä perehtyneisyys viran tehtäväalaa.

Suomen hovioikeustuomarit r.y. katsoo, että alhainen palkkaus on suurin este tuomarिन uran avaamiselle. Se tulisi saada kuntoon, jos yksityiseltä sektorilta odotetaan saatavan parhaita lakimiehiä tuomarinvirkaan. Tuomarिनuraa keinotekoisesti ja ilman palkkakorjausta avattaessa on pelkona, että yksityiseltä sektorilta pyrkii tuomioistuiimiin sellainen aines, joka ei pärjää yksityisellä sektorilla. Harjoittelujaksiksi suunniteltu palkka ei houkuttele harjoitteluun hakeutumista eikä edistä tuomarिनuran avaamista. Tuomarikoulutuksen läpikäynti ei takaa tuomarिन virkaan nimittämistä. Epävarmuus vastaisesta nimityksestä luonnollisesti vähentää halukkuutta koulutukseen. Epävarmuustekijät esimerkiksi

määräaikaiset työt ovat muutoinkin huonon palkkauksen ohella esteinä alalle hakeutumiselle ja tuomarin uran avautumiselle.

Hovioikeuden esittelijänä toimiminen on paras tapa pätevöityä tuomarin ammattiin. Se kehittää keskeisimpiä tuomarin ammatissa vaadittavia ominaisuuksia. Lisäksi monet esittelijät ovat hankkineet muuta kokemusta asianajossa sekä toimimalla kärjätuomarin ja syyttäjän tehtävissä. Tältä osin liikkuvuus lakimiesammattien osalta lisääntyy ja esittelijöille kertyy kokemusta ei lakimiesammateista. Kun on jo olemassa riittävän hyvä koulutusjärjestelmä ja kun ei ole tietoa yleisestä halukkuudesta etsiä koulutusjärjestelmän piiriin, yhdistys katsoo, että ennen järjestelmän luomista tulisi suorittaa koulutusjärjestelmään halukkaiden kartoitus.

Hallinto-oikeustuomarit ry:n mielestä esitetyillä keinoilla ei voida turvata tavoiteltua tuomarinuran avaamista. Tuomarin ura avautuu automaattisesti, jos tuomarin virkojen määrää lisätään merkittävästi vähentämällä esittelijän virkoja.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että vaikka mietinnössä on otettu huomioon aiempiin mietintöihin kohdistunutta kritiikkiä, se ei vielääkään takaa, että tuomarin ura olisi riittävän houkutteleva ja kilpailukykyinen vaihtoehto muille lakimiestehtäville. Urakiertoon vaikuttavat muutkin kuin työryhmän vaikutuspiirissä olevat asiat. Ulkopuoliset eivät hakeudu tuomarinuralle, koska tuomarivalintalautakunta ei tällä hetkellä katso tuomioistuintoimintaan läheisesti liittyvää työkokemusta muulla hallinnonalalla tai yksityisellä sektorilla samanarvoiseksi kuin työskentelyä tuomioistuimessa. Nimityskäytännön perusteiden täsmennettyä hakemusten määrä lisääntyisi.

Tuomarinvirkojen hakeminen on asianajajalle vaikeaa. Se edellyttää usein yhtiöosuuden myymistä tai toiminnan lopettamista kokonaan. Todennäköinen hakijakunta olisivat toimistojen avustavat lakimiehet, joille alan vaihtaminen on helpompaa. Tuomioistuinharjoittelua voitaisiin kehittää siten, että se korvaisi nyt ehdotetun erillisjärjestelmän.

Suomen Lakimiesliitto ry kannattaa nykyistä avoimemman nimitysjärjestelmän luomista. Tämä ei kuitenkaan välttämättä edellytä muutoksia nykyiseen rekrytointijärjestelmään. Ongelmana on avoimelta uralta tuomariksi hakevien määrät. Kun hakijoita ei juurikaan ole, ja vähienkin hakijoiden lakimieskokemus on pääsääntöisesti vähäisempää kuin tuomioistuinlaitoksen piiristä tulevilla hakijoilla, tuomarivalintalautakunta ei ole voinut heitä juurikaan virkoihin esittää.

Liitto korostaa, että tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta nimittäminen ei voi olla itseisarvo eikä päämäärä itsessään. Kyseessä on vain yksi keino parhaan lakimiesaineksen houkuttelemiseksi tuomarinuralle. Ehdotuksesta saa vaikutelman, että keinosta on tullut päämäärä.

Kestoltaan ja sisällöltään määrittelemätön harjoittelu ei ole omiaan houkuttelemaan harjoitteluun lahjakkaita ja monipuolista työkokemusta omaavia päteviä lakimiehiä. Tulevaisuuden näkymien epävarmuus ja matala palkkataso johtaisivat siihen, että järjestelmän piiriin hakeutuisi ennen kaikkea nuoria ja työuransa alussa olevia juristeja, jolloin koulutuksen ja tuomarinvirkaan nimittämisen väliin saattaa jäädä jopa kymmenen vuotta. Tuomariuran houkuttelevuus ei parane lakimiesuran alkuvaiheen koulutusjärjestelyillä.

Tuomarivalintalautakunta katsoo, että ehdotettu järjestelmä ei riittävästi tue tuomariuran avaamista. Kouluttautumismahdollisuuksien tarjoaminen ei yksin riitä siihen, että kyvykkäät lakimiehet

tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta hakeutuisivat tuomarin uralle. Tuomarin uraa on kehitettävä kilpailukykyisemmäksi. Huomiota on kiinnitettävä sen yhteiskunnalliseen arvostukseen, työn haasteellisuuteen, mahdollisuuksiin edetä uralla sekä taloudellisiin kysymyksiin. Muista lakimiesammateista tuomarin uralle pyrkiville tulisi tarjota mahdollisuuksia käytännössä perehtyä tuomarintyöhön ja myös osoittaa kyvykkyytensä siinä. Tämä voisi tapahtua parhaiten toimimalla määräaikaissa tuomarin tehtävissä. Koulutukseen liittyen tulisi myös riittävästi huolehtia siitä, että koulutettavat voisivat myös koulutuksen jälkeen työskennellä sellaisissa tehtävissä, että heidän ammatilliset valmiutensa toimia tuomarina kehittyvät ja että he säilyttävät muutonkin motivaationsa urakehitykseen.

Valtakunnansyyttäjävirsto toteaa, että työryhmä on kohtuullisesti onnistunut vaativassa tavoitteessaan lisätä edellytyksiä sille, että liikkuvuus eri lakimiesammattien ja tuomioistuinsektoreiden välillä lisääntyisi ja keskenään erilaisen kokemustaustan omaavat henkilöt hakeutuisivat tuomarinuralle.

Turun yliopisto toteaa, että jos tuomarin uraa halutaan merkittävästi avata nykyiseen verrattuna, on ymmärrettävää, ettei ole tarkoituksenmukaista luoda kovinkaan laajamittaista, järjestelmällistä ja eriytettyä koulutusjärjestelmää. Toisaalta käsillä oleva ehdotus ei automaattisesti takaa sitä, että uran avautumistavoite myös tosiasiassa toteutuisi. Suljetun tuomarin uran syyt eivät toisin sanoen liity ainaakaan yksinomaan koulutusjärjestelmään. Olisi aihetta perusteellisesti punnita, kuinka suuri painoarvo tuomarinuran avaamistavoitteelle tulisi ylipäänsä tässä yhteydessä antaa, ja miten tavoite tulisi suhteuttaa esimerkiksi tuomarin ammattitaidolle asetettaviin hatuvaatimuksiin. Kyseistä tavoitetta ei tulisi kritiikittä nostaa suunnittelun keskeisimmäksi tavoitteeksi. Tulisi pyrkiä varmistamaan, että koulutukseen valittaisiin riittävästi myös sellaisia lakimiehiä, joilla on edeltävää työkokemusta muualtakin kuin tuomioistuimista. Jotta harjoitteluun saataisiin mukaan muitakin kuin aivan aloittelevia lakimiehiä tulisi tehtävän palkkaus voida jollakin tavalla suhteuttaa henkilön aiempiin ansioihin ja työkokemukseen.

3.2. Esittelijöiden ja kärjäviskaalien asema

Työryhmän ehdotuksen mukaan nykyisten esittelijöiden asemaan vaikuttaa se, että tuomareiden eläköityminen on nopeaa. Laskennallisesti kaikki nykyiset hovioikeuksien ja hallinto-oikeuksien esittelijät ja kärjäviskaalit saavat tuomarin viran viimeistään 2013.

Tuomarikoulutuksen alkaessa on todennäköistä, että koulutukseen hakeutuu jonkin aikaa esittelijöinä toimineita, mutta vailla vakinaista virkaa olevia, jotka haluavat turvata kilpailukykynsä tulevissa tuomarinimityksissä. Kokeneilla esittelijöillä ja kärjäviskaaleilla olisi pitkän työkokemuksensa vuoksi hyvä mahdollisuus saada tuomarin virka, vaikka heillä ei olekaan tuomariharjoittelua.

Työryhmän ehdotuksen mukaan hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa työskenteleville tulisi järjestää mahdollisuuksia virkamiesvaihtoon tuomioistuinlinjojen välillä. Näin esittelijät voisivat laajentaa työkokemustaan ja parantaa mahdollisuuksiaan tulla nimityksi toisen tuomioistuinlinjan tuomariksi. Tuomarikoulutuksen alkuvaiheessa pääpaino olisi täydennyskoulutuksessa. Myös näin tuettaisiin esittelijöiden ammattitaidon kehittymistä.

Työryhmä on todennut, että hovioikeuksien ja hallinto-oikeuksien henkilöstörakenteita tulisi kehittää nykyistä tuomaripainotteisempaan suuntaan.

Yhteenveto lausunnonantajien käsityksistä

Lausunnonantajista 24 otti kantaa esittelijöiden ja viskaalien asemaan. Näkemykset jakautuivat tasaisesti myönteisiin ja kielteisiin. Lausunnonantajista kuusi oli sitä mieltä, että ehdotuksessa turvataan riittävästi esittelijöiden asema (Rovaniemen hallinto-oikeus, Turun hallinto-oikeus, Tampereen käräjäoikeus, Tuomarivalintalautakunta, Valtakunnansyyttäjävirsto, Turun yliopisto). Samoin kuusi katsoi, että se ei turvaa riittävästi esittelijöiden asemaa (Helsingin hovioikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Kouvolan hovioikeus, Turun hovioikeus, Suomen hovioikeustuomarit, ry, Hallinto-oikeustuomarit ry). Viiden lausunnon voidaan tulkita olevan epäileviä (korkein oikeus, Rovaniemen hovioikeus, Vaasan hovioikeus, Helsingin Hallinto-oikeus, Suomen Lakimiesliitto ry) ja samoin viiden tietyin varauksin myönteisiä (korkein hallinto-oikeus, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Kouvolan hallinto-oikeus, Kuopion hallinto-oikeus ja Oulun hallinto-oikeus).

Myönteisiä kannanottoja perusteltiin muun muassa sillä, että nykyiset esittelijät tulevat todennäköisesti sijoittumaan tuomareiksi tuomareiden eläköitymisen edetessä ja että esitetyllä järjestelyllä ei luoda estettä esittelijöiden nimittämiseksi tuomariksi. Myös täydennyskoulutuksen tarjoamisen katsottiin turvaavan heidän asemaansa. Osa toista mieltä olevista puolestaan katsoi, että eläköityminen ei riitä turvaamaan esittelijöiden asemaa ja että siirtymävaiheessa esittelijöiden asema tulee turvata selkeämmin. Useat esittivät, että esittelijöiden oikeus täydennyskoulutukseen tulee kirjata lakiin, pelkkä maininta perusteluissa ei riitä.

Lisäksi 17 lausunnossa korostettiin täydennyskoulutuksen tai virkamiesvaihdon mahdollisuuksien järjestämistä esittelijöille. Useissa lausunnoissa erityisesti määräaikaisten ja nuorten esittelijöiden aseman turvaamiseen nähtiin tarvetta.

Lausunnonantajakohtaiset kannanotot

Korkein oikeus toteaa, että nykyisten esittelijöiden asemaa pyritään turvaamaan siten, että uudella koulutusjärjestelmällä aletaan tuottaa tuomarikoulutettuja täysipainotteisesti vasta sitten, kun nykyiset esittelijät ovat saaneet tuomarinvirat. Täsmällisempi siirtymävaiheen järjestely olisi tarpeen.

Korkein hallinto-oikeus katsoo, että ehdotuksessa mainittu täydennyskoulutus riittävän monipuolisena on sinänsä keskeinen keino nykyisten tuomioistuinten palveluksessa jo olevien harjoittelun ulkopuolelle jäävien esittelijöiden ammattitaidon kehittämisen tukemisessa ja heidän asemansa turvaamisessa. Urakehityksen turvaamiseksi tulee täydennyskoulutuksen rinnalla kehittää systemaattisesti esittelijöiden mahdollisuuksia virkamiesvaihtoon ja työharjoitteluun.

Helsingin hovioikeus katsoo, että huomattavaa määrää virkoja ei voitaisi ehdotetulla tavalla lakkauttaa, koska harjoittelijoiden työpanos on vain osa vakinaisen työntekijän työpanoksesta. Tärkeää on turvata kaikkien nykyisten viskaalien eteneminen urallaan, ja pysyminen tuomioistuimen palveluksessa. Koulutusjärjestelmän luominen ei saa olla väline, jolla todellisuudessa pyritään esittelijän virkojen vähentämiseen. Myös Ruotsissa tehdyssä selvityksessä on päädytty kannattamaan vakinaisten esittelijöiden järjestelmää. Hovioikeus toteaa, että ehdotetun harjoittelun suorittaneet henkilöt voivat

olla hakemassa tuomarin virkoja jo tällä vuosikymmenellä eikä suoritettun harjoittelun painoarvoa nimitystilanteessa voida lainkaan ennustaa.

Kaikkien vakinaisten viskaalien virkojen haltijoiden asema on turvattava tämän lain säätämisen yhteydessä. Ehdotetulla menettelyllä sitä ei voida taata. Työryhmä ei ole kiinnittänyt huomiota määräaikaisten viskaalien mahdollisuuteen tulla nimitetyksi tuomarin virkoihin. Hovioikeus katsoo, että viskaalin viran hoitaminen vähintään minimiharjoitteluajan tulee rinnastaa ehdotetun harjoittelun suorittamiseen, mikä tulee lailla taata. Se, että täydennyskoulutus koskee myös esittelijöitä, tulee näkyä laissa.

Itä-Suomen hovioikeuden näkemyksen mukaan ehdotuksessa esitetty arvio siitä, että kaikki hovioikeuden esittelijät saisivat laskennallisesti tuomarin viran viimeistään vuonna 2013 pitänee paikkansa.

Itä-Suomen hovioikeuden esittelijöiden näkemyksen mukaan esittelijöiden asema ei ole turvattu esityksessä. Ehdotuksessa ei ole otettu riittävällä tavalla huomioon määräaikaisten viskaalien asemaa, jos vastaisuudessa vapautuvia esittelijöiden paikkoja ei täytettäisi lainkaan tai jos niitä varataan tuomarikoulutuksen harjoittelijoille. Hovioikeuksissa nykyisin määräaikaisten viskaalien asema tulisi turvata siten, että he joko saisivat viskaalin viran tai heille taattaisiin halutessaan mahdollisuus päästä tuomarikoulutukseen. Esittelijät pitävät tarkoituksenmukaisena, että esittelijöiden vuosien työkokemus hyödynnetään tuomioistuinlaitoksen käyttöön sen sijaan, että nyt toimivien viskaalien luottamusta ja motivaatiota heikennetään horjutetaan tulevaisuuteen kohdistuvilla epävarmuustekijöillä.

Kouvolan hovioikeuden mukaan virkojen vähentäminen merkitsisi selvää työvoiman vähentymistä hovioikeuksissa. Hovioikeus pitää välttämättömänä, että nykyisten määräaikaisten viskaalien asema turvataan säädöstasolla (tuomarikoulutuksesta annettavan lain siirtymäsäännöksillä). Tällä on huomattava merkitys hovioikeuksien työilmapiiriin, suhtautumiseen kaikkeen kehittämistoimintaan ja koko tuomioistuinlaitoksen asemaan luotettavana työnantajana. Tuomarikoulutukseen valittavien määrä tulee mitoittaa tuomarien tarpeeseen siten, että otetaan huomioon hovioikeuksissa olevien viskaalien määrä. Esitys ei anna takeita siitä, että syntyisi sellainen siirtymäkausi, jonka aikana tuomareiksi nimitettäisiin pääasiassa nykyisiä viskaaleja. Päinvastoin pelättävissä on, että uuden harjoittelujärjestelmän läpäisseet asetettaisiin etusijalle, jotta varta vasten annettu koulutus ei menisi hukkaan.

Rovaniemen hovioikeus toteaa, että esittelijöiden kilpailukykyä tuomarivalinnoissa edesauttaa heidän työkokemuksensa. Esityksessä korostetaan täydennyskoulutuksen merkitystä nykyisten esittelijöiden aseman turvaamisessa. Täydennyskoulutuksen merkitys kuitenkin riippuu siitä millä voimavaroilla täydennyskoulutusta annetaan. Harjoittelujärjestelmän toteuttaminen esitetyllä tavalla johtaa viskaalin virkojen lakkauttamisiin ja siihen, että pitkänkin työkokemuksen omaavien henkilöiden vaihtoehdoiksi jäävät työskentely määräaikaisen esittelijän tehtävissä tai hakeutuminen tuomarikoulutukseen. Määräaikaisten esittelijöiden aseman turvaamiseksi lakiehdotuksen 5 §:ään tulisi lisätä valintaperusteeksi työkokemus. Henkilöstörakenteen muuttamista koskevat ratkaisut olisi joka tapauksessa tehtävä yhtenä kokonaisuutena hovioikeuksien henkilöstörakennetta koskevan selvityksen valmistuttua. Tuomioistuinlinjojen välinen virkamiesvaihto on kannatettava.

Turun hovioikeus katsoo, että työryhmän esitys ei turvaa hovioikeuksissa olevien vakinaisten viskaalien eikä määräaikaisten esittelijöiden asemaa. Mietinnön mukaan siirtymävaiheessa koulutuksen painopiste olisi täydennyskoulutuksessa. Näin tuettaisiin nykyisten esittelijöiden sijoittumista tuomarin tehtäviin. Mietinnöstä ei hovioikeuden näkemyksen mukaan ilmene millään tavoin, miten tämä auttaa

esittelijöinä toimivien virassa pysymistä ja virkauralla etenemistä. Täydennyskoulutukseen osallistuminen ei voi hovioikeuden näkemyksen mukaisesti olla virkaylennysperuste.

Vaasan hovioikeuden näkemyksen mukaan arvioitu tuomareiden eläköityminen riittänee turvaamaan nykyisten kokeneiden esittelijöiden aseman edellyttäen, että arvio siitä, että noin kymmenen vuoden pituisen siirtymäajan aikana tuomareiksi nimitetään pääasiassa nykyisiä esittelijöitä. Hovioikeus katsoo, että ehdotuksessa ei ole riittävästi kiinnitetty huomiota nuorten ja erityisesti määräaikaisten esittelijöiden asemaan. Jos harjoittelupaikat luotaisiin vähentämällä vakituisia virkoja, kaikkien määräaikaisten esittelijöiden virkoja ei voitaisi enää jatkaa ja vaarana olisi heidän jäämisensä väliinputoajiksi. Huomattava osa määräaikaisista esittelijöistä hakeutuisi pakosta vain virkasuhteensa jatkumisen vuoksi hakeutumaan tuomarikoulutukseen vaikka harjoittelulla ei olekaan heille heidän jo hankkimansa kokemuksen vuoksi sellaista merkitystä kuin tuomioistuineläköityksen ulkopuolelta tulevilla lakimiehillä.

Henkilöstöressurssien tarkoituksenmukaisen käytön kannalta on tärkeää, ettei tuomioistuimissa jo olevien esittelijöiden määräksiä jouduta päättämään vain siksi, että tilalle saataisiin tuomioistuimen ulkopuolelta harjoittelijoita, joita on tarkoitus perehdyttää samoihin esittelijän tehtäviin. Hovioikeus korostaa, että harjoitteluyksiköissä ei saa vähentää virkoja, vaan nykyisten virkojen säilyminen on taattava ja koulutusvirat on perustettava muiden virkojen lisäksi. Esittelijöiden täydennyskoulutus on mainittava myös lakitekstissä.

Helsingin hallinto-oikeus katsoo, että mietinnön laskelmat näyttävät perustuvan lähtökohtaisesti siihen, että muun muassa käräjäoikeuksissa vapautuviin tuomarinvirkoihin nimitettäisiin hallinto-oikeuksien esittelijöitä. Tällaista nimityspolitiikkaa ei kuitenkaan ole harjoitettu ja käytäntö tässä tuskin tulee muuttumaan. Esillä olevat hankkeet hallinto-oikeuksien virkarakenteen korjaamisesta tuomaripainotteisemmaksi helpottaisivat osaltaan jonkin verran muiden tarkoituserien ohella uuden tuomarikoulutusjärjestelmän kokeneisiin ja päteviin esittelijöihin kohdistamia paineita. Myös hallinto-oikeuksien nuorempien esittelijöiden kilpailukyky on turvattava.

Hämeenlinnan hallinto-oikeus pitää tärkeänä, että virkoihin nimitetään pätevimmät ja myös henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopivimmat henkilöt. Tuomioistuimissa ei voida arvioida pitkään työskennelleiden esittelijöiden sijoittuvan tässä kilpailussa muita huonommin. Tulee pitää mielessä, ettei koulutusjärjestelmän tavoite hämähä ja virkoja aleta täyttää joillakin muilla kuin mainittuun tavoitteeseen tähtäävillä perusteilla kuten esimerkiksi sillä perusteella, että tuomarin virkoihin on saatava tuomareista nimenomaan avoimelta uralta. Tämänkin tavoite on hyvä, jos sen kautta on mahdollista saada virkoihin pätevämpiä henkilöitä kuin muuten. Koulutuspaikkojen määrä olisi alussa pidettävä pienenä, jotta varmistettaisiin että tuomarikoulutuksen suorittaneet kyvykkäät lakimiehet saisivat tuomarin viran kohtuullisessa ajassa koulutuksen suorittamisen jälkeen. Koulutukseen otettavien määrä tulisi harkita uudestaan ja ensin pienentää sitä esitetystä.

Hallinto-oikeus suhtautuu myönteisesti täydennyskoulutuksen lisäämiseen. Koulutusta voitaisiin kuitenkin tehostaa kevyemmällä organisaatiolla ja käyttää säästyneet varat koulutuksen määrän ja tason nostamiseen entisestään. Hallinto- ja hovioikeuksien esittelijöiden hallitusti toteutettua virkamiesvaihtoa on pidettävä kannatettavana.

Kouvolan hallinto-oikeus toteaa, että tuomarinuran avoimuuden lisäämisen käänköpuolena on nykyisten esittelijöiden suhteellisen aseman heikkeneminen tuomarin viroista kilpailtaessa. Tämä on tie-

tyin varauksin hyväksyttävissäkin oleva kehityssuunta, mutta toisaalta on huolehdittava siitä, ettei esittelijänä tai muutoin tuomioistuimissa toimimista alettaisi pitää tuomarin viran saamista tosiasiallisesti haittaavana tekijänä. Esittelijöille tulisi mahdollistaa kokemusten hankkiminen muista lakimiestehtävistä täydennyskoulutuksen lisäksi esimerkiksi virkamiesvaihdoin ja virkavapausjärjestelyin. Koulutusjärjestelmän käyttöönottoa voidaan käyttää hyödyksi pyrittäessä tuomaripainotteisempaan ratkaisutoimintaan tuomioistuimissa. Esittelijäjärjestelmästä ei kuitenkaan pidä luopua kokonaan. Siihen on syytä lisätä suunnitelmallista koulutuksellisuutta. Tuomarikoulutusta tulisi kehittää tähän suuntaan.

Kuopion hallinto-oikeus toteaa, että virassa olevat hallinto-oikeussihteerit ovat jo sitoutuneet oikeusturvatyöhön hallinto-oikeuksissa ja ovat antaneet merkittävän panoksensa työyhteisössä. Tuomarikoulun perehdyttämiskoulutus olisi taattava nykyisille siihen halukkaille hallinto-oikeussihteereille. Mahdollisuutta olisi tarjottava myös määräaikaisille vastaavia tehtäviä hoitaville hallinto-oikeussihteereille, joista monet ovat toimineen tehtävässä useita vuosia. Olisi ajateltavissa että asianomaisille esittelijöille niin haluttaessa laaditaan henkilökohtainen opetussuunnitelma. Tuomarikoulutuslautakunta voisi tämän vahvistaa. Koulutussuunnitelma sitouttaisi henkilökuntaa tuomioistuinlaitoksen palvelukseen.

Oulun hallinto-oikeus katsoo, että tuomioistuimissa jo työskenteleville lakimiehille on turvattava mahdollisuus säilyttää kilpailukykyänsä tuomarin virkoja täytettäessä järjestelmällä täydennyskoulutusta siinä määrin, että kaikilla halukkailla on mahdollisuus siihen osallistua. Sen tulee olla laajuudeltaan ja laadultaan sellaista, että tuomarin virkoja täytettäessä täydennyskoulutukseen osallistuneet koulutuksensa puolesta olisivat vähintään samassa asemassa kuin varsinaiseen tuomarikoulutukseen osallistuneet. Lakiehdotuksen perusteella täydennyskoulutus ei koskisi nykyisiä esittelijöitä ja kärjäviskaaleja vaan ainoastaan virassa jo olevia tuomareita. Perusteluissa sen sijaan todetaan, että koulutus on tarkoitettu myös tuomioistuinten muille lakimiehille. Selvyyden vuoksi olisi todettava myös lakitekstissä, että tuomareille suunnattu täydennyskoulutus on tarkoitettu myös tuomioistuinten muille lakimiehille.

Rovaniemen hallinto-oikeus toteaa, että tuomarikoulutus on pyritty laatimaan esityksessä sellaiseksi, ettei siitä tosiasiallisestikaan tulisi ainoaa tietä tuomarinuralle hakeutumisessa. Tämä sekä siirtymävaiheen koulutuksen painottuminen täydennyskoulutukseen turvaavat kohtuullisen hyvin nykyisin tuomioistuinten esittelijänä ja kärjäviskaaleina työskentelevien asemaan. Toisaalta tuomarikoulutus on tarkoitus aloittaa jo 2005, vaikka esityksessä arvioidaan tuomareiksi nimitettävän noin kymmenen vuoden siirtymäkauden aikana pääasiassa nykyisiä esittelijöitä. Tuomarikoulutuksen siirtäminen muutamalla vuodella parantaisi sekä nykyisten esittelijöiden että tuomarikoulutuksen käyneiden mahdollisuuksia tulla nimitetyksi tuomarin virkaan.

Turun hallinto-oikeus toteaa, että ehdotuksessa on otettu huomioon mahdollisuudet esittelijöiden ja kärjäviskaalien aseman turvaamiseen. Ehdotetulla järjestelmällä ei luoda estettä nykyisten esittelijöiden nimittämiseksi tuomareiksi. Ehdotus lähtee siitä, että uuden järjestelmän mukaisesti kouluttautuneet tulisivat tosiasiasa nimitystilanteeseen noin 10 vuoden nimitystilanteen jälkeen. Hallinto-oikeuksien eläköityminen ei vielä riitä avaamaan riittävästi tuomarin virkoja esittelijöille, vaan urakehityksen turvaamiseksi on välttämätöntä muuttaa esittelijän virkoja tuomarinviroiksi,

Hallinto-oikeus kannattaa virkamiesvaihtoa tuomioistuinten ja tuomioistuinlinjojen välillä. Sitä varten tulisi luoda selkeä oikeusministeriön tukema järjestelmä.

Vaasan hallinto-oikeus katsoo, että hallinto-oikeuden esittelijä saa tehtävissään sellaista kokemusta, joka antaa hyvät valmiudet tuomarin tehtävien hoitamiseen. Sen vuoksi on tärkeää, ettei koulutusjärjestelmä johda hallinto-oikeuden esittelijöiden syrjintään nimitystilanteissa. Mietinnön mukaisen tavoitteen toteutuminen, että tulevaisuudessa tuomareista merkittävä osa nimitettäisiin tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta, heikentäisi hallinto-oikeuden esittelijöiden asemaa. Esittelijöille on turvattava riittävä mahdollisuus täydennyskoulutukseen sekä kehitettävä ehdotettua mahdollisuutta virkamiesvaihtoon. Unohtaa ei saa sellaisia esittelijöitä, jotka tällä hetkellä määräaikaisesti hoitavat sellaisia virkoja, jotka tullaan ottamaan tuomarikoulutuksen harjoittelijaviroiksi. Tämän voisi erityisesti ottaa huomioon esimerkiksi harjoittelijöiden valinnassa tuomarikoulutukseen.

Tampereen käräjäoikeus toteaa, että ehdotuksessa on ollut tavoitteena huolehtia siitä, että tällä hetkellä tuomioistuimissa työskentelevät tuomarin virkaan pätevät ja soveltuvat esittelijät ja käräjäviskaalit saisivat tuomarin viran seuraavien kymmenen vuoden kuluessa. Tämä tavoite turvaa hyvin esittelijöiden ja käräjäviskaalien aseman. Tavoite tulee ottaa huomioon myös harjoittelijoita valittaessa. Vaikka tuomariharjoitteluun ei sisälly teoriaopintoja, täytyy harjoittelijoiden luonnollisesti saada muutaakin koulutusta kuin pelkkää käytännön työkokemusta harjoittelun aikana. He osallistuvat siten normaaliin tuomareiden täydennyskoulutukseen. On tärkeää että täydennyskoulutuksen resurssien lisääminen koituu muidenkin kuin jo virassa toimivien tuomareiden hyväksi. Tämä voitaisiin varmistaa siten, että kurseille olisi kiintiöt muille tuomioistuinlakimiehille ja mahdollisesti erikseen harjoittelijoille.

Suomen hovioikeustuomarit ry:n mielestä esitys ei turvaa nykyisten virassa toimivien viskaalien ja määräaikaisten esittelijöiden asemaa riittävästi. Esityksen mukaan täydennyskoulutuksella turvattaisiin nykyisten esittelijöiden asema. Odotettavissa on, että tuomarikoulutus tulee nielemään suuren osan koulutusmäärärahoista. Tuomioistuimista vähennettäisiin vuonna 2005 20 virkaa, vuonna 2006 25 virkaa ja vuonna 2007 5 virkaa. Mietinnössä ei esitetä miten vähennykset toteutetaan. Oletettavaa on, että vähennykset koskevat hovioikeuksia. Tämä ei mitenkään turvaa nykyisten määräaikaisten esittelijöiden asemaan. Ehdotuksessa tulisi nimenomaisesti mainita aseman turvaaminen ja toteuttamistavat sekä joka tapauksessa koulutuksellisessa arvioinnissa rinnastaa viskaalin viran hoito ehdotetun harjoittelun suorittamiseen.

Hallinto-oikeustuomarit ry katsoo, että vaikka koulutettaville nimettäisiin työntekopaikassa henkilökohtainen ohjaaja, kysymys olisi kuitenkin pääasiassa työnteosta eikä siten ainakaan hallinto-oikeusosuuden osalta juurikaan eroaisi aloittelevana esittelijänä toimimisesta. Tästä huolimatta koulutettaville ei esitetä osallistumista minkäänlaiseen kurssitarjontaan koulutuksen aikana.

Esityksen mukaan siirtymävaiheen henkilöstön asema voitaisiin turvata siten, että uuden harjoittelun suorittaneita henkilöitä alettaisiin nimittää tuomareiksi vasta ensi vuosikymmenellä. Esityksessä ei oteta huomioon, että hallinto-oikeuden esittelijän nimittäminen edes määräaikaiseksi käräjätuomariksi on ollut erittäin harvinaista. Hallinto-oikeustuomarit eläköityvät mainittavassa määrin vasta 2007 alkaen. Hallinto-oikeustuomareista jää nykyistä esittelijämäärää laskennallisesti vastaava määrä tuomareita eläkkeelle vasta 2019 loppuun mennessä. Hallinto-oikeuksien nykyisten esittelijöiden asema ei olisi turvattu sillä, että koulutettuja alettaisiin nimittää hallinto-oikeustuomareiksi arviolta noin vuodesta 2010 lähtien.

Oleellisen tärkeää on, että esittelijöiden virkojen muuttamista tuomarin viroiksi jatketaan ja että ainakin välvaiheessa myös hallinto-oikeuksiin perustetaan hovioikeuden ja vakuutusosaston asesoreja vastaavia vähintään T 10 palkkaluokan virkoja. Esittelijöiden siirtymistä tuomareiksi muihin tuomiois-

tuimiin tulee helpottaa räätälöimällä jokaiselle halukkaalle oma tuomarikoulutettavien harjoittelujakso- ja vastaava mahdollisuus työskennellä muissa tuomioistuimissa ja muussa oikeudenhoidossa. Esityksen mukaisella hovi- ja hallinto-oikeuksien esittelijöiden virkavaihdolla tätä ei pystyttäne hoitamaan, koska hovioikeudet eivät ole osoittaneet kiinnostusta virkavaihtoja kohtaan.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että työryhmälle asetettua tehtävää varmistaa myös käytännössä, että tuomariura on avoin, ei saisi kytkeä siihen, että pätevät ja pitkään alalla työskennelleet esittelijät ja kärjäviskaalit saavat tuomarin viran. Voidaan sanoa, että siirtymäajaksi kaavailtu 10-15 vuotta tarkoittaisi käytännössä sitä, että tuomariala pysyy yhtä suljettuna kuin aiemmin. Nykyisten esittelijöiden ja kärjäviskaalien mahdollisuutta hankkia työkokemusta tuomioistuimien ulkopuolelta tulisi edistää esimerkiksi virkavapauksia myöntämällä tai vastaavin keinoin.

Suomen Lakimiesliitto ry katsoo, että ehdotuksen toteutuminen johtaisi siihen, että nykyisiä vakituksia esittelijän ja kärjäviskaalien virkoja muutettaisiin määräaikaisiksi harjoittelijanviroiksi. Liitto pitää kehitystä huonona. Lähtökohtaisesti määräaikaiset virat eivät kuulu tuomitsemistyön piiriin eikä niiden määrää tule lisätä. Vakinaisen esittelijän viran parempi palvelussuhdeturva houkuttelisi tuomarinuralle varmasti myös työelämässä jo olevia henkilöitä paremmin kuin määräaikainen harjoittelu ja nimittäminen tuomarin virkaan mahdollisesti vasta kymmenen vuoden kuluttua. Mikään ei estäisi laajankaan täydennyskoulutuksen yhdistämistä nykyisiin vakituksiin virkoihin. Nimitettäessä esittelijä virkaan virkamiehille voitaisiin tehdä vastaavanlainen henkilökohtainen opintosuunnitelma kuin nyt ehdotetussa tuomarikoulutuksessa oleville tehtäisiin.

Hakuprosessia esittelijän ja kärjäviskaalin virkoihin voitaisiin myös kehittää ja muuttaa keskitetyemmäksi. Ruotsissa tehdyn selvityksen mukaan pidempi palvelusaika esittelijänä mahdollistaa mm tietojen syventämisen ja erikoistumisen. Lisäksi se luo jatkuvuutta ja pysyvyyttä valmisteluun. Liitto kannattaa ehdotusta esittelijöiden virkamiesvaihdosta, joka tulisi toteuttaa heti. Myös tuomarit tulisi saada virkamiesvaihdon piiriin.

Tuomarinvalintalautakunta katsoo, että esitys turvaa riittävällä tavalla nykyisten esittelijöiden aseman. Tuomarin virkaan on nimitettävä hakijoista ansioitunein ja pätevin riippumatta siitä, onko kysymyksessä esittelijätaustainen vai avoimelta uralta tuleva.

Valtakunnansyyttäjävirasto toteaa, että esittelijöiden ja kärjäviskaalien asema vaikuttaa riittävän turvatulta.

Turun yliopisto puoltaa sitä, että itsenäisten esittelijöiden järjestelmästä luovutaan ja siirrytään tuomarivetoisempaan prosessiin muun muassa hovioikeuksissa ja ylimmissä oikeusasteissa. Muutos edellyttää tuomareita avustavien lakimiesten toimien perustamista. Tällaisista avustavien lakimiesten toimista voisi muodostua tärkeä osa sitä koulutuksellista väylää, jossa nuoremmat lakimiehet saavat harjaannusta tuomarin tehtäviin. Luultavaa on, että nykyisten esittelijöiden aseman turvaaminen ei edellytä erillisiä toimia, vaan nykyiset esittelijät tulevat nimitetyiksi tuomarin virkoihin tuomareiden eläköitymisen edetessä. Esittelijöiden asemaa voitaisiin turvata räätälöimällä heille monipuolinen harjoitteluojelma ammatillisen osaamisen laajentamiseksi muillekin oikeudenhoidon osa-alueille.

3.3. Tuomarikoulutuslautakunnan asettaminen ja kokoonpano

Työryhmän ehdotuksen mukaan tuomarikoulutuslautakuntaan kuuluisi puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kuusi muuta jäsentä, joilla kullakin on henkilökohtainen varajä-

sen. Puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kaksi jäsentä olisi vakinaisessa virassa olevia tuomareita. Muista jäsenistä yksi olisi syyttäjien ja yksi asianajajien edustaja, yksi oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustava jäsen ja yksi oikeusministeriön edustaja.

Tuomarikoulutuslautakunnan asettaisi valtioneuvosto. Puheenjohtajan varapuheenjohtajan ja muut tuomarijäsenet nimeäisi tuomarivalintalautakunta. Syyttäjien edustajan valtakunnansyyttäjän virasto, Asianajajien edustajan Suomen Asianajajaliitto, oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavan jäsenen ja oikeusministeriön edustajan nimeäisi oikeusministeriö. Jäsenten toimikausi olisi viisi vuotta.

Yhteenvedo lausunnonantajien näkemyksistä

Lausunnonantajista 11 on todennut, että niillä ei ole huomauttamista ehdotettuun lautakunnan kokoonpanoon tai asettamiseen. Yksi katsoo, että lautakunnalle perustamiselle ei ole tarvetta. Yhdeksän on sitä mieltä, että lautakunnan enemmistön tulisi olla tuomareita. Lisäksi viisi lausunnonantajaa katsoo, että oikeusministeriön ei tulisi nimetä yliopistojen ehdokkaita.

Lausunnonantajakohtaiset kannanotot

Korkein oikeus toteaa, että edelliseen ehdotukseen verrattuna parannusta merkitsee se, että tuomarijäsenen tulee edustaa nyt tasapuolisesti eri tuomioistuimia eikä vain niitä, joissa harjoittelu suoritetaan. Se, että lautakunnan tuomarijäsenet voidaan asettaa ainoastaan ilmoittautuneiden joukosta, kaventaa edelleen tarpeettomasti ehdokkaiden joukkoa.

Korkein oikeus katsoo, että lautakunnan puheenjohtajan tulisi olla korkeimman oikeuden nimeämä ja varapuheenjohtajan korkeimman hallinto-oikeuden nimeämä. Muut tuomarijäsenet voisivat löytyä sellaisten joukosta, jotka eivät ole ilmoittautuneet, mutta jotka ovat antaneet tehtävään suostumuksensa ja ovat koulutustehtäviin perehtyneitä. Oikeusministeriön tulisi saada nimetä ainoastaan oma edustajansa ja tämän varajäsen. Oikeustieteellisten tiedekuntien tulisi yhdessä saada nimetä oma edustajansa.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, ettei sillä ole huomautettavaa ehdotukseen.

Helsingin hovioikeus kannattaa joka tapauksessa lautakunnan perustamista suunnittelemaan ja toteuttamaan koko tuomarinuran kestävää monipuolista koulutusohjelmaa. Hovioikeus katsoo, että oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavan ehdokkaan nimeämisen tulee olla Helsingin, Turun ja Rovaniemen tiedekuntien yhteisenä tehtävänä.

Hovioikeus pitää tärkeänä lautakunnan riippumattomuutta, mistä syystä siinä ei tule olla oikeusministeriön edustajaa ja tuomareille tulisi olla enemmistö. Lautakunnan jäsenmäärän tulisi olla pariton. Ehdotuksen mukaan oikeusministeriöllä olisi mahdollisuus vaikuttaa kahden jäsenen kuudesta nimeämiseen, mitä ei voida pitää lautakunnan riippumattomuuden kannalta hyväksyttävänä. Hovioikeus myös katsoo, ettei oikeusministeriön tehtävänä voi olla koulutussuunnittelijoiden eli järjestelmien luojien valinta. Tämän vuoksi tuomarivalintalautakunta valitsisi ensimmäisellä kerralla koulutuslautakunnan sihteerin, jonka esityksestä tuomarivalintalautakunta valitsisi kyseiset työntekijät. Koulutuksen sisälön suunnittelun tulee olla yksin riippumattoman tuomarikoulutuksen tehtävä. Tämän vuoksi lakiin tulisi

kirjata siirtymäsäännös. Sihteerin tulisi olla oikeustieteen kandidaatti, jolla on hyvä tuomioistuintoiminnan tuntemus ja pitkäaikainen kokemus lainkäyttötehtävien hoitamisesta.

Itä-Suomen hovioikeus kannattaa ehdotusta tuomarikoulutuslautakunnan asettamisesta ja kokoonpanosta.

Kouvolan hovioikeus toteaa, että koska tuomarikoulutukseen ei enää sisältyisi aikaisempien suunnitelmien mukaista teoreettista opetusta, erillinen tuomarikoulutuslautakunta näyttää tarpeettomalta ja täydennyskoulutus voitaisiin hallinnoida toisella tavalla. Mietinnössä ei ole perusteltu, miksi valtioneuvosto asettaisi lautakunnan. Hovioikeus pitää parempana aiemmin esitettyä asettamista.

Tuomioistuinlaitoksen edustajien tulisi muodostaa tuomarikoulutuslautakunnassa selkeä enemmistö kansainvälisen käytännön mukaisesti, koska lautakunta on tuomarivalintaan vaikuttava elin. Tämä toteutuisi, jos tuomarikoulutuslautakunnassa olisi sama tahot kuin tuomarivalintalautakunnassa tai jos tuomarijäsenien määrää lisättäisiin.

Rovaniemen hovioikeus toteaa, että tuomarikoulutuksesta vastaavan tuomarikoulutuslautakunnan hallinnosta erillinen asema sekä harjoittelun ja täydennyskoulutuksen siirtäminen lautakunnan huolehdittavaksi vahvistavat lainkäytön riippumattomuutta. Nyt esitetyssä ehdotuksessa tuomarit eivät muodosta lautakunnan enemmistöä. Koska harjoittelijoiden valintaan liittyy saman tyyppistä arviointia kuin tuomarivalintalautakunnassakin, voidaan pitää perusteltuna, että enemmistö tuomarikoulutuslautakunnassa olisi tuomareita.

Turun hovioikeus kannattaa lautakunnan perustamista ja sen asettamista. Jäsenien enemmistön tulisi olla tuomareita.

Vaasan hovioikeus toteaa, että se on aiemmin antamassaan lausunnossa edellyttänyt että tuomioistuinlaitoksella tulee olla enemmistö lautakunnassa ja se on nimettävä samoin kuin tuomarivalintalautakunta. Ehdotus vastaa pääpiirteissään hovioikeuden aiemmin esittämää.

Helsingin hallinto-oikeus katsoo, että koulutuslautakunnan enemmistön tulisi olla tuomareita. Ehdotus mahdollisuudesta kuulla kasvatustieteen ja aikuiskoulutuksen asiantuntijoita lautakunnan kokouksissa on tärkeä. Kuulemisen mahdollisuudesta tulisi säätää jopa laissa, jotta tällainen menettely olisi vahvemmalla pohjalla.

Hämeenlinnan hallinto-oikeus toteaa, että valtioneuvosto voinee esityksen mukaisesti parhaiten asettaa tuomarikoulutuslautakunnan. Tuomioistuinlinjojen tasapuolisesta edustuksesta tulisi huolehtia edustuksen mukaisesti.

Kouvolan hallinto-oikeus toteaa, että sillä ei ole huomautettavaa lautakunnan kokoonpanosta tai asettamisesta. On perusteltua, että lautakunnan jäsenistä puolet edustaisi tuomareita eri tuomioistuinlinjoista.

Kuopion hallinto-oikeus huomauttaa siitä, miten varmistetaan tuomareiden edustus eri tuomioistuinlaitoksista ja esittää myös harkittavaksi tulisiko ns siirtymäkauden kokoonpanoa tarkasteltava erillisenä kysymyksenä.

Oulun hallinto-oikeus ilmoittaa, että sillä ei ole huomautettavaa tuomarikoulutuslautakunnan asettamiseen.

Rovaniemen hallinto-oikeus ilmoittaa, että sillä ei ole huomautettavaa.

Turun hallinto-oikeus katsoo, että lautakunnan todellinen toimintamahdollisuus jää paljolti sen varaan, kuinka pätevä sihteeri lautakunnalle saadaan.

Vaasan hallinto-oikeus ilmoittaa, että sillä ei ole huomauttamista asiassa.

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että on tärkeää varmistaa lautakunnan puolueettomuus, jos sellainen perustetaan. Kysymys ensivaiheen valinnasta tuomarin uralle tulee olla tuomioistuinten hallinnassa. Esitys lautakunnan kokoonpanoksi ja tehtäväksi on epäonnistunut. Lautakunta valitsisi harjoittelijat ja huolehtisi ohjaajien valinnasta ja kouluttamisesta ja ilmeisesti myös harjoittelijan tehtävistä. Oikeusministeriö päättäisi harjoitteluun otettavien määrästä ja valitsisi ilmeisesti myös harjoittelupaikat. Onko tarkoitus, että oikeusministeriö ja tuomarikoulutuslautakunta pitemmällä tähtäimellä alkaisivat välillisesti valita tuomareiksi rekrytoituvat? Miten tällainen järjestelmä suhtautuu tuomioistuinten ja tuomareitten riippumattomuuteen. sekä tuomareiden nimittämisjärjestelmään?

Tampereen käräjäoikeus toteaa, että kasvatustieteen ja aikuiskoulutuksen asiantuntemuksen mukaan saaminen on tärkeää. Se voi tapahtua esityksen mukaisesti sihteerin pätevyysvaatimuksien asettamisella ja kuulemalla asiantuntijoita. Tuomarikoulutuslautakunnan asema huomioon ottaen on perusteltua, että sen asettaa sama taho kuin tuomarivalintalautakunnankin eli valtioneuvosto.

Käräjäoikeustuomari ry:n mielestä tuomarikoulutuslautakunnan enemmistön tulee muodostua tuomareista. Yhdistyksen näkemyksen mukaan oikeusministeriön edustusta tuomarikoulutuslautakunnassa ei voida pitää tuomioistuinlaitoksen riippumattoman aseman kannalta perusteltuna. Tuomarikoulutuslautakunta on tarpeellinen koordinoimaan täydennyskoulutusta.

Hovioikeustuomarit ry:n näkemyksen mukaan tuomarikoulutuslautakunnan jäsenten enemmistön on tultava kansainvälisen käytännön mukaan tuomioistuimista. Tällä tavalla taataan tuomarikunnan riippumattomuus ja sen kontrolli koulutettavista. Oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavan ehdokkaan nimeäminen tulee tapahtua oikeustieteellisten tiedekuntien - ei oikeusministeriön- toimesta. Lautakunnan asettamiseen yhdistyksellä ei sinänsä ole huomautettavaa, mutta lautakunnan sihteerin tulee jo toimenkuvansa perusteella olla oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö.

Suomen Asianajajaliitto pitää myönteisenä, että aikaisempaa ehdotusta on muutettu siten, että liiton edustajan toimikausi tuomarikoulutuslautakunnassa on saatettu vastaamaan tuomarijäsenten toimikautta. Tuomarikoulutuslautakunnan kokoonpano on vastaava kuin tuomarivalintalautakunnan. Tulisi siko avoimuuteen tähdättäessä lisätä muun hallinnon alan ja yksityisen sektorin edustusta?

Suomen Lakimiesliitto ry katsoo, että tuomarikoulutuslautakunta voitaisiin perustaa suunnittelemaan ja toteuttamaan täydennyskoulutusta sekä kehittämään tuomioistuinharjoittelua, vaikka ehdotetun kaltaiseen tuomarikoulutusjärjestelmään ei päädyttäisikään. Oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavan ehdokkaan nimeäminen ei kuulu oikeusministeriölle vaan oikeustieteelliselle tiedekunnalle. Tärkeää on, että tuomareilla on enemmistö. Koulutuslautakunnan sihteerin tulee olla tuomioistuinkemusta omaava OTK-tutkinnon suorittanut henkilö. Ehdotuksesta saa vaikutelman, että lautakun-

nalle annetaan tietyt tehtävät ja vastuuta niistä, mutta päätösvalta opiskelijamääristä, varoista ja sitä kautta myös koulutuksen sisällöstä jää oikeusministeriölle.

Tuomarivalintalautakunta toteaa, että on välttämätöntä, että tuomarit ovat enemmistönä tuomarikoulutuslautakunnassa ja että jäsenistössä on edustettuna myös korkeimpien oikeuksien keskuudessaan nimeämät jäsenet. Tuomarikoulutuslautakunnan muilla tuomarijäsenillä tulisi olla myös kokemusta tuomarien koulutustoiminnan suunnittelusta ja toteuttamisesta.

Valtakunnansyyttäjäviraston mielestä tuomarikoulutuslautakunta on sinänsä kannatettava uudistus. Esityksen pohjalta jää jossain määrin epäselvä kuva siitä, mikä sen rooli koulutuksen sisällön linjaamisessa ja suunnittelussa tarkkaan ottaen olisi.

Turun yliopisto puoltaa tuomarikoulutuslautakunnan perustamista. Olisi kuitenkin syytä harkita voisivatko oikeustieteelliset tiedekunnat yhteisesti asettaa ehdokkaat lautakuntaan. Yhteistyö tiedekuntien välillä on niin hyvää, ettei tälle voine olla estettä. Muiden kuin tuomarijäsenten osalta ei olisi välttämätöntä tarpeen yksilöidä taustayhteisöjä niin tarkasti kuin esityksessä on ehdotettu. Yleisluontoisempi säännös siitä, että muiden kuin lautakunnan tuomarijäsenten tulisi edustaa mahdollisimman laajalaisesti oikeuselämän eri osa-alueita, voisi turvata nyt ehdotettua paremmin lautakunnan toiminnan riippumattomuutta.

3.4. Tuomarikoulutusrekisteri

Työryhmä on ehdottanut, että tuomarikoulutuslautakunta pitäisi tuomarikoulutusrekisteriä, jonka avulla ylläpidettäisiin ja välitettäisiin tietoja harjoittelijoiden opintosuunnitelmista ja harjoittelusta sekä arviointitietoja työsuorituksista harjoittelupaikoissa. Rekisterin avulla ylläpidettäisiin ja välitettäisiin tietoja myös tuomareiden täydennyskoulutukseen osallistuvien suorituksista. Rekisterin tarkoituksena olisi myös tuomarikoulutusjärjestelmän seurannan ja kehittämisen edistäminen.

Yhteenveto lausunnonantajien käsityksistä

Lausunnonantajista 24 otti kantaa asiaan. Niistä 17 kannatti rekisteriä tai ei ainakaan nähnyt estettä rekisterin perustamiselle. Kaksi vastusti sen perustamista ja yksi ilmoitti, ettei pidä sitä tarpeellisenä, mutta ei myöskään vastusta. Kaksi lausunnonantajaa katsoi sen olevan ylimitoitettu tarpeeseen nähden.

Kuusi lausunnonantajaa korosti yhtenäisten arvosteluperusteiden luomisen tärkeyttä. Kymmenessä kannanotossa nostettiin esille erikseen täydennyskoulutusta koskevien tietojen tallettamisen rekisteriin. Osa katsoi, että jos ne merkitään rekisteriin ja niillä on painoarvoa tuomarinimityksissä, tulisi kaikille järjestää mahdollisuus osallistua täydennyskoulutukseen. Osa katsoi, että täydennyskoulutustietojen merkitseminen on jo virassa olevien tuomareiden kannalta ongelmallista, koska täydennyskoulutuksen määritelmä ei ole selvä. Muutamien mielestä rekisteriin liittyy säilyttämisaikaan ja tietojen luovuttamiseen liittyviä ongelmia.

Lausunnonantajakohtaiset kannanotot

Korkein oikeus katsoo, että ehdotuksessa on tietojen säilyttämistä ja jakamista koskevia ongelmia.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että ehdotettu rekisteri on tarpeellinen. Rekisterin avulla tiedot suoritetusta harjoittelusta ja täydennyskoulutuksesta tuomarin nimityksissä ovat keskitetysti saatavilla. Ehdotusta voidaan pitää tarpeellisena myös siitä syystä, että sen käyttötarkoituksena olisi myös seurata ja kehittää tuomarikoulutusjärjestelmän toimivuutta.

Helsingin hovioikeus katsoo, että rekisterin perustamista tulee uudelleen harkita ja kuulla laajemmin koko lainkäyttöhenkilökuntaa sitä koskevasta tärkeästä asiasta. Perustaminen aiheuttaisi tietosuojao ongelmia, joita ehdotuksessa ei ole riittävästi käsitelty. Jos rekisteri toteutettaisiin, siihen tulisi merkitä kaikki koulutustiedot siis myös ministeriön ja virastojen koko lainkäyttöhenkilöstölle järjestämä koulutus. Jos rekisteriin merkittäisiin kaikki lainkäyttöhenkilöstölle annettu koulutus, tulee rekisteristä helposti hallitsematon kokonaisuus, joka ei palvelisi ketään. Myös koulutustietojen tasapuolinen tallettaminen tulisi tuottamaan ongelmia. Ehdotetut perustelut ovat rekisterin osalta niukat ja puutteelliset, eikä rekisteriä voida tässä muodossa perustaa.

Itä-Suomen hovioikeuden mielestä rekisteri on tarpeellinen. Täydennyskoulutusta koskevien tietojen rekisteröinti ja niiden käyttäminen tuomariksi nimitettäessä ovat omiaan motivoimaan uralla eteenpäin haluavia hakeutumaan täydennyskoulutukseen.

Kouvolan hovioikeus kannattaa tuomarikoulutusrekisterin pitämistä. Yhtenäisten arviointiperusteiden luominen on tärkeää, jotta arvosanat olisivat vertailukelpoisia harjoittelupaikasta riippumatta. Koska tiedot täydennyskoulutukseen osallistuneista ja heidän mahdollisesta arvioinnistaan talletettaisiin rekisteriin, on tärkeää, että kaikki, jotka haluavat turvata kilpailukykyä, myös pääsevät täydennyskoulutukseen.

Rovaniemen hovioikeus katsoo, että opintosuunnitelmien ja harjoittelun toteutumisen seuranta edellyttää joka tapauksessa tiedonhallintaa. On kuitenkin huolehdittava siitä, että arvioinnit tehdään yhdenmukaisin perustein ja ne ilmoitetaan rekisterinpitäjälle muodossa, joka myöhemmässä vaiheessa mahdollistaa harjoittelijoiden keskinäisen vertailun. Rekisteriin ehdotetaan tallennettavaksi tietoja täydennyskoulutukseen osallistumisesta. Koska täydennyskoulutukseen osallistumisesta on tulossa merkittävä tekijä ammatillisen kilpailukykyyn turvaamisen kannalta, on perusteltua, että täydennyskoulutusta koskevat tiedot rekisteröidään ja niihin liitetään tiedot koulutettavien arvioinneista.

Turun hovioikeus kannattaa rekisterin perustamisesta. On välttämätöntä, että jossakin on tiedot koulutettavista ja heidän edistymisestään koulutuksessa. Hovioikeus vastustaa jyrkästi sitä, että täydennyskoulutuksella pitäisi olla merkitystä nimitystilanteissa. Pelkästään oikeusministeriön järjestämään koulutukseen osallistuminen ei voi olla virka-ansio. Muutkin tasokkaat kurssit on otettava huomioon. Ammattitaitoa voi kehittää myös muilla tavoin kuten oikeuskirjallisuutta seuraamalla. Hovioikeus ei kannata arviointitietojen rekisteriin tallettamista edellä mainituilla perusteilla. Lisävaikeutena on, että kurssiarvostelujen taso vaihtelee suuresti.

Vaasan hovioikeus toteaa, että sillä ei ole lausuttavaa rekisteristä. Arviointiperusteiden on kuitenkin oltava yhtenäisiä ja työsuorituksista harjoittelupaikoissa tehtyjen arviointitietojen keskenään vertailukelpoisia.

Helsingin hallinto-oikeus katsoo, että rekisteri on sinänsä tarpeellinen, mutta arviointitietojen käyttötilanteissa on pyrittävä tarkastelemaan näiden tietojen vertailukelpoisuutta ja yhteismitallisuutta. On ehdotettu, että tiedot säilytetään 40 vuotta. On kuitenkin arveluttavaa mahdollisesti vuosikymmenien kuluttua tukeutua nuorena henkilönä harjoittelusta saatuihin arvioihin nimitystilanteessa.

Hämeenlinnan hallinto-oikeus katsoo, että harjoittelijoista pidettävä rekisteri on ilmeisen tarpeellinen. Muutoin on korostettava, että tarpeettomia rekistereitä ei ole syytä perustaa ottaen huomioon myös henkilötietojen suojaus. Hallinto-oikeus haluaa kiinnittää huomiota rekisterin ylläpidon tarpeellisuuteen ja sen laajuuteen. Käytettävyyttä ja hyötyä punnittaessa on otettava huomioon myös salassapitoon liittyvät ongelmat. Voidaan kysyä, onko rekisteri täydennyskoulutettavien osalta tarpeen, koska virkaa hakevat liittävät hakemukseensa kaiken sen selvityksen, johon haluavat vedota. Jos myöhemmin annetaan suurempaa merkitystä hankitulle lisäkoulutukselle, tulee varmasti myös ongelmia koulutustarjonnan riittävydestä. Vaarana on, että kaikkeen koulutukseen hakeudutaan lisäpätevyyden saamiseksi. Koulutuksesta tulee itseisarvo, jos pelkällä läsnäololla on ratkaiseva vaikutus virkanimityksissä.

Kouvolan hallinto-oikeus ei pidä välttämättömänä tuomarikoulutusrekisterin perustamista. Tuomarin virkoihin hakevia lienee jatkossakin yleensä korkeintaan muutamia kymmeniä henkilöitä virkaa kohti. Heidän ansiovertailunsa onnistuu varmasti perinteisesti todistuksin ja nimikirjanottein. Jos koulutuksen järjestämistä varten rekisteri katsotaan tarpeelliseksi, ei hallinto-oikeudella ole syytä sitä vastustaakaan.

Kuopion hallinto-oikeus ei näe estettä rekisterin ylläpitämiselle. Se voisi hyödyntää sekä koulutusta että tuomarinvalintaa. Sen oheen tai erikseen voitaisiin perustaa rekisteri virkamiesvaihtoon halukkaista.

Oulun hallinto-oikeudella ei ole huomautettavaa asiassa.

Rovaniemen hallinto-oikeus katsoo, että tuomarikoulutusrekisteri on tarpeellinen. Se, että rekisteriin merkittäisiin tuomareiden osalta arviointitiedot täydennyskoulutuksesta suoritumisesta, saattaa aiheuttaa ongelmia tuomarin riippumattomuuden kannalta.

Turun hallinto-oikeus toteaa, että koulutusjärjestelmään valituista ja harjoittelun etenemisestä on joka tapauksessa koottava ja ylläpidettävä tietoja. Rekisterille ei liene estettä. Alkuvaiheessa suurimmasta osasta hakijoita ei olisi rekisteritietoja olemassa, mikä rajoittaa sen käyttökelpoisuutta. Nimitysharkinnassa siten rekisteritiedoille ei siten voida panna sen erityisempää painoa kuin muulla tavoin esitetyille tiedoille.

Vaasan hallinto-oikeus katsoo, että rekisterin perustamista on pidettävä tarpeellisena siksi, että siihen tulisi yhtäläisesti merkittyä ja säilytettyä tiedot tuomarikoulutukseen ja täydennyskoulutukseen osallistumisesta ja arvioinnista. Arviointiperusteiden laatimisessa on huolehdittava siitä, että arviointiperusteet ovat selkeät, yhtenevät ja keskenään vertailukelpoiset.

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että henkilörekisteriin merkittäisiin ja ylläpidettäisiin esimerkiksi harjoittelijoiden opintosuunnitelmat ja arvoinnit työsuorituksista harjoittelupaikoilla. Siihen merkittäisiin myös tuomareiden täydennyskoulutukseen osallistuvien suoritukset. On vaarana, että siitä käytännössä muodostuisi tuomareiden valvontarekisteri.

Työryhmämietinnössä ei ilmene todellista syytä siihen, miksi yksityiskohtaisia henkilökohtaisia opinto- ja työsuorituksia koskevia arviointeja tulisi säilyttää rekisterissä 40 vuoden ajan. Mietinnössä ei esitetä mitään oikeussuojakeinoja perusteettomien arviointien ja niihin perustuvien rekisterimerkintöjen estämiseksi ja poistamiseksi. Tuomarikoulutusrekisteri ja sen sisältö on vähintään arveluttava. Käräjäoikeuden mielestä olisi tutkittava, onko ehdotetun kaltainen rekisteri jopa virkamies- ja tietosuojalainsäädännön vastainen.

Tampereen käräjäoikeus toteaa, että rekisteri on toteuttamiskelpoinen ajatus. Rekisteri kertoisi henkilön kiinnostuksen suuntautumisesta ja koulutuksellisesta aktiivisuudesta edellyttäen, että koulutusta on saatavilla siitä kiinnostuneille. Rekisterin avulla voitaisiin huolehtia siitä, että kaikki saavat tarvitsemaan koulutusta. Arvioinnin tietosisällön yhdenmukaistaminen voi johtaa myös arvioinnin suppeuteen ja mitäänsanomattomuuteen.

Käräjäoikeustuomarit ry katsoo, että ehdotuksessa se, mitä täydennyskoulutuksella tarkoitetaan jää epämääräiseksi. Toisaalta täydennyskoulutuksesta rekisteriin merkityillä tiedoilla saattaisi olla hyvinkin ratkaiseva merkitys tuomarin virkaa täytettäessä. Yhdistyksen näkemyksen mukaan täydennyskoulutusta koskevia säännöksiä jatkossa valmisteltaessa on huolehdittava siitä, että kaikille halukaille turvataan tasavertaiset mahdollisuudet osallistua nimitystilanteessa ehkä hyvinkin ratkaisevaksi osoittautuvaan täydennyskoulutukseen.

Hovioikeustuomarit ry:n mielestä on tärkeää, että tiedot koulutettavista on rekisteröity. Jo ammatissa toimivien tuomarien täydennyskoulutukseen osallistumisen kirjaaminen rekisteriin on erityisen ongelmallista, koska ammattitaidon ylläpitäminen voi tapahtua monella tavalla, täydennyskoulutuksen lisäksi se voi tapahtua oikeuskirjallisuutta ja lainvalmistelutöitä lukemalla ja muullakin tavalla seuraamalla keskustelua. Ammatissa toimivien tuomarien täydennyskoulutuksen arviointi rekisterin perusteella on käytännössä mahdotonta ja kuitenkin tulisi painottaa yhtenäisarviointiperusteiden luomista.

Hallinto-oikeustuomarit ry:n näkemyksen mukaan rekisterin perustaminen on sinänsä kannatettava ajatus. Tuomarikoulutusrekisteriin tallennetuille tiedoille koulutukseen osallistumisesta ei tulisi antaa merkitystä nimitystilanteissa, ellei kaikille halukaille pystytä tarjoamaan mahdollisuutta osallistua koulutukseen. Jos arkistolaitos katsoo, että kyseessä ei ole pysyvästi säilytettävä rekisteri, on tietojen säilytysajan määrittämisessä noudatettava henkilötietolain 34 §:ää. Rekisteritietojen säilyttämiselle ehdotettua 40 vuoden aikaa ei tällöin voitane pitää rekisterin käyttötarkoitukseen nähden tarkoituksenmukaisena, vaan rekisteriin merkitty tulisi poistaa viimeistään sen vuoden päätyttyä, jonka aikana henkilö, jota koskevia tietoja rekisteriin on merkitty, on saavuttanut korkeimman mahdollisen tuomareille säädetyn eroamisiän tai on valtion virassa olleessaan kuollut.

Suomen Asianajajaliitto ilmoittaa, että se ei ota kantaa rekisterin tarpeellisuuteen nyt käytettävien olevin tiedoin. Jos rekisteriä tarvittaisiin tosiasiallisesti koulutuksen suunnitelmalliseen kehittämiseen, ehdotus on perusteltu. Vuonna 2005 henkilöitä olisi vain 20. Voidaan kysyä riittäisikö ainakin alkuvaiheessa yksinkertaisempi ja kustannuksiltaan halvempi menettely. Jos rekisteri sisältäisi ainoastaan tavanomaista työtodistusta vastaavat tiedot arvostelumerkinnöin, rekisteriin tulee suhtautua kriittisemmin. Rekisterissä säilyisi 40 vuotta yksittäisen esimiehen arviot harjoittelijasta. Tämä saattaisi vaikeuttaa tarpeettomasti sinänsä pätevänkin henkilön virkauraa. Työnantaja ei työlainsäädännön mukaan saa sisällyttää työntekijän työtodistukseen nyt ehdotettua vastaavia tietoja ilman työntekijän lupaa suostumusta.

Valtakunnansyyttäjäviraston mielestä ehdotettu rekisteri vaikuttaa asianmukaiselta.

Turun yliopisto katsoo, että rekisteri on jossain määrin ylimitoitettu sen tarkoitusperiin ja harjoittelujärjestelmän luonteeseen ja laajuuteen nähden. Ainakin osa rekisterin tavoitteista voitaisiin toteuttaa perinteisillä keinoilla kuten nimikirja ja työtodistuskäytännöillä. Tällainen menettely olisi paremmin sopusoinnussa mm järjestelmän avoimuuden ja koulutettavien oikeusturvan toteutumisen kanssa.

4. MUUT LAKIEHDOTUKSEEN LIITTYVÄT KANNANOTOT

Osa lausunnonantajista oli ottanut kantaa yksittäisiin lainkohtiin. Seuraavassa esitellään lainkohdittain ne asiat, joista lausunnonantajat olivat lausuneet. Kunkin kappaleen alussa on ensin ehdotettu lainkohta, jonka jälkeen esitellään lausunnonantajien näkemykset.

4.1. Tehtävien jako

3 §. Tuomarikoulutuksesta vastaa tuomarikoulutuslautakunta. Oikeusministeriö avustaa lautakuntaa tuomarikoulutuksen valmistelussa ja kehittämisessä.

Lausunnonantajien kannanotot

Turun hovioikeus katsoo, että 3 §:ssä tulisi selvästi sanoa, että päätösvalta koulutusasioissa kuuluu tuomarikoulutuslautakunnalle.

Käräjäoikeustuomari ry toteaa, että esityksen mukaan tuomarikoulutuslautakunta vastaisi koulutuksesta ja oikeusministeriö avustaisi koulutuksen valmistelussa ja toteuttamisessa. Tämän kanssa ei sovi yhteen se, että oikeusministeriö päättäisi lautakunnan esityksestä harjoitteluun otettavien määrästä. Säännöksen tulisi olla toisin päin eli siten, että lautakunta päättäisi oikeusministeriön esittelystä.

4.2. Valintaperusteet

5 §. Valintaperusteina harjoitteluun otetaan huomioon hakijoiden oikeudellinen osaaminen ja lakimiehen taidot sekä soveltuvuus tuomarin ammattiin.

Lausunnonantajien kannanotot

Rovaniemen hovioikeus toteaa, että lain 5 §:n perustelujen mukaan valintaperusteina harjoitteluun otettaisiin huomioon hakijoiden oikeudellinen osaaminen ja lakimiehen taidot sekä työkokemus. Hovioikeus pitää aiheellisena, että työkokemus sisällytetään 5 §:n lakitekstiin. Sillä on merkitystä erityisesti siirtymävaiheen lakimiesten kannalta.

Kouvolan hallinto-oikeuden mielestä työkokemuksen huomioiminen valinnassa tulisi näkyä myös lakitekstissä, ei pelkästään perusteluissa.

Käräjäoikeustuomari ry:n mielestä ehdotuksen 5 §:n lakitekstissä ja perusteluissa voi epäillä olevan ristiriita, koska laissa ei mainita valintaperusteena työkokemusta. Valintaperusteita voidaan pitää epämääräisinä ja se aiheuttaa merkittävän suuria vaatimuksia tuomarikoulutuslautakunnalle, kun kysymyksessä on ensivaiheen valinta tuomarin uralle.

Suomen Lakimiesliitto ry toteaa, että lakiehdotuksen 5 §:n mukaan valintaperusteina harjoitteluun ovat oikeudellinen osaaminen, lakimiehen taidot sekä soveltuvuus ammattiin. Muutoksenhakua ajatellen valintaperusteet ovat väljät. Voidakseen perustella muutoksenhakunsa tulisi valittajan esimerkiksi soveltuvuutta arvioidessaan saada hyvinkin henkilökohtaisia tietoja muista hakijoista. Ehdotuksen mukaan ei ole pohdittu sitä, miten muutoksenhakuprosessin kautta hyväksytyihin suhteudutaan. Lakimiesliitto pitää tarpeellisena että muutoksenhaun soveltuvuudesta tehdään vielä jatkoselvitys.

4.3. Tuomarikoulutuksen sisältö

6 §. Harjoittelussa on puolesta vuodesta vuoteen kestäviä harjoittelujaksoja tuomioistuimissa tai muussa oikeudenhoidossa.

7 §. Harjoittelun alussa jokaiselle harjoittelijalle laaditaan henkilökohtainen opetussuunnitelma, jonka tuomarikoulutuslautakunta vahvistaa. Opintosuunnitelmassa määritellään harjoittelun pituus koulutettavan aikaisemman työkokemuksen ja opintojen perusteella sekä harjoittelupaikat ja harjoittelun ajankohdat.

8 §. Harjoittelijana voi toimia käräjäoikeudessa, hovioikeudessa, hallinto-oikeudessa, markkinaoikeudessa, työtuomioistuimessa, vakuutus-oikeudessa, kihlakunnan syyttäjän virastossa tai kihlakunnan ulosottovirastossa ja oikeusaputoimistossa lakimiehen tehtävissä. Harjoittelija voi työskennellä myös muussa viranomaisessa. Tehtävistä yksityisen työnantajan palveluksessa päättävät tuomarikoulutuslautakunta ja työpaikan edustaja yhdessä.

Harjoittelijan toimivalta viranomaistehtävissä määräytyy kyseistä tehtävää koskevien säännösten mukaisesti.

Kelpoisuusvaatimuksena harjoittelijan tehtäviin on oikeustieteen kandidaatin tutkinto. Nimityksen määräaikaan virkasuhteeseen harjoittelijalle soveltuviin virkatehtäviin antaa tuomarikoulutuslautakunnan esityksestä se viranomainen, jolle toimivalta siihen muutoinkin kuuluu. Sama viranomainen myöntää virkavapauden harjoittelijalle.

Oikeusministeriö päättää harjoittelupaikoista.

9 §. Harjoittelijalle järjestetään ohjaus jokaisessa harjoittelupaikassa. Hänen suoriutumistaan arvioidaan koko harjoittelun ajan tuomarikoulutuslautakunnan määrittelemien arviointiperusteiden mukaisesti.

Lausunnonantajien kannanotot

Korkein oikeus katsoo, että avoimelta uralta tuomarinuralle valitut tarvitsevat perehdyttämiskoulutusta. Mietinnössä koulutuksen sisällöstä tai kestosta ei kerrota mitään, joten asia lienee kokonaan valmistelematta.

Helsingin hovioikeus toteaa, että harjoittelun kestolla on oltava laissa määritelty enimmäisaika, joka voi hovioikeuden näkemyksen mukaan olla auskultoinnin lisäksi enintään puolitoista vuotta. Jos harjoittelun enimmäiskesto ei ole määritelty voi järjestelmä johtaa siihen, että oikeusministeriö käyttää sitä resurssitarpeiden tyydyttämiseen. Kestoltaan määrittelemätön harjoittelu ei palvele koulutettavien opetuksellisia tarpeita.

Rovaniemen hovioikeus toteaa, että harjoittelu hovioikeudessa viskaalin tehtävissä ei näytä poikkeavan viskaalin yleensä hoitamista työtehtävistä muuten kuin sen osalta, että harjoittelijalle nimetään ohjauksesta vastaava tuomari. Esityksessä on mainittu, että harjoittelun loppuvaiheessa harjoittelijan voidaan ajatella hoitavan tuomarin virkaa. Hovioikeus katsoo, että määräävänä perusteena sijaisuuksia täytettäessä tulee olla henkilön pätevyys. Kysymykseen sisältyy myös käytännön ongelmia.

Turun hovioikeus katsoo, että lakitekstissä tulisi säätää koulutuksen sisällöstä yksityiskohtaisemmin. Työryhmän mukaan oikeudenhoitoa ovat ulosotto, kotimaiset hallinnolliset tehtävät ja yksityisen työnantajan toiminta. Hovioikeuden näkemyksen mukaan nämä eivät ole oikeudenhoitoa eikä sanoituilla kolmella alalla voi harjaantua tuomarin ammattiin.

Työryhmän lausumista voidaan päätellä, että harjoittelun kestoksi on kaavailtu puoltatoista vuotta. Tämä ajanjakso voi sinänsä olla sopivan mittainen. Laissa tulisi kuitenkin säätää, että vähintään vuosi harjoittelujaksosta tulisi olla palvelua käräjäoikeudessa tai hovioikeudessa. Hovioikeus pitää pahana puutteena sitä, että koulutukseen ei sisälly teoreettista koulutusta.

Helsingin hallinto-oikeus toteaa, että esityksen mukaan harjoitteluun ei sisälly lainkaan teoriaopetusta.

Helsingin käräjäoikeuden mukaan nykyisenkaltainen tuomioistuinharjoittelu ja sen kehittäminen on luonnollinen ja paras tie tuomarinuralle suuntautumiseen. Lakiehdotuksen 6-12 kuukauden harjoittelujaksot ovat täysin riittämättömiä siihen, tuomarikoulutukseen osallistuvat kykenisivät niiden perusteella hallitsemaan asiakokonaisuuksia, joita koskevan aineellisen lainsäädännön edes tyydyttävä hallitseminen vaatii vuosien työn. Parempi ratkaisu olisi hovioikeuden asessorin ja hovioikeuden viskaalin virkojen sekä käräjäviskaalin ja notaarin virkojen kehittäminen todellisiksi, tuomarinvirkaan tähtääviksi alkuviroiksi ja vastaavien virkojen perustaminen hallinto-oikeuksiin ja erityistuomioistuimiin. Samalla voitaisiin lisätä sanottuihin tehtäviin kuuluvaa ratkaisovaltaa.

Hallinto-oikeustuomarit ry toteaa, että lakiehdotuksen 7 §:n mukaan tuomarikoulutuslautakunta vahvistaa opintosuunnitelman, jossa määritellään muun muassa harjoittelupaikat ja 8 §:n 4 momentin mukaan oikeusministeriön päättää harjoittelupaikoista. Toimivallan jako harjoittelupaikoista päätettäessä jää epäselväksi.

Käräjäoikeustuomarit ry:n mukaan esitetyn harjoittelun ja nykyisen uran alkuvaiheessa tapahtuvan viransijaisuuksien hoitamisella ei juurikaan voi nähdä sisällöllistä eroa. Esityksen mukaan oikeusminis-

teriö päättäisi harjoittelupaikoista. Harjoittelupaikoista pitäisi päättää koulutuslautakunnan mahdollisesti ministeriön ehdotuksesta.

Valtakunnansyyttäjävirasto toteaa, että harjoitteluun sisältyisi toimimista myös muissa oikeushallinnon yksiköissä kuin tuomioistuimissa. Tätä kannatettavaa tavoitteen asettelua täydentäisi kattava kuvaus siitä, mistä kokonaisuuden tulisi muodostua. Nyt jää epäselväksi, onko tämä katsottu määrittelyksi esim tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietinnössä. Harjoitteluun ei ilmeisesti ole tarkoitus liittää mitään räätälöityjä teoriajaksoja. Sellaisille voisi olla tarvetta. Harjoittelijoille tulisi ainakin järjestää mahdollisuus osallistua tuomareille järjestettävään täydennyskoulutukseen.

Jatkosuunnittelussa olisi syytä lähteä siitä, että harjoittelu syyttäjälaitoksessa ei tapahtuisi apulaissyöttäjien harjoittelujärjestelmässä, jossa harjoittelevat lakimiesuransa alussa olevat lakimiehet.

Suomen Lakimiesliitto ry toteaa, että ehdotuksen mukaan harjoittelun pituus voisi vaihdella eikä sen enimmäispituutta ole määritelty. Enimmäispituudesta tulisi säätää laissa. Lakiesitys on puitelaki, jossa ei anneta tuomarikoulutukselle minkäänlaista konkreettista sisältöä. Koulutuksen sisällön määräytyminen on jätetty perustettavan tuomarikoulutuslautakunnan ratkaisujen varaan, joskin tosiasiallinen määräysvalta monessa keskeisessä asiassa eikä yksin määrärahojen osalta on jäänyt oikeusministeriölle.

Järjestelmään tulee luoda tapa, jolla opintosuunnitelman sisällöstä tai kestosta harjoittelijan ja koulutuslautakunnan välille mahdollisesti syntyvä ristiriita voitaisiin saattaa ratkaistavaksi. Liitto pitää tärkeänä että koulutettavalla olisi mahdollisuus perustellusta syystä tarvittaessa keskeyttää harjoittelu ja jatkaa sitä myöhemmin.

Turun yliopisto esittää, että olisiko mahdollista kirjoittaa näkyviin suunniteltu koulutuksen enimmäiskesto-aika. Muussa tapauksessa voi syntyä ongelmia, jos ehdotettu koulutusaika oleellisesti poikkeaa siitä mitä koulutukseen tullut henkilö on itse kuvitellut harjoitteluajaksi. Säättämällä enimmäisaika saadaan myös sellainen yksiselitteinen aika, johon opintosuunnitelmia voidaan verrata ja taata kaikkien koulutettavien tasapuolinen kohtelu.

4.4. Täydennyskoulutus

10 § Tuomarikoulutuslautakunta vastaa siitä, että tuomareille järjestetään ammatillista pätevyyttä tukevaa täydennyskoulutusta. Lautakunta huolehtii myös siitä, että tuomariksi nimitetyille, joka ei ole suorittanut tässä laissa tarkoitettua harjoittelua tai jolla ei ole aikaisempaa tuomioistuinkemusta, järjestetään riittävää tuomarin ammattiin perehdyttävää koulutusta.

Lausunnonantajien kannanotot

Helsingin hovioikeus toteaa, että ehdotuksen perustelujen mukaan täydennyskoulutus olisi tarkoitettu myös esittelijöille. Tämä tulisi kirjata myös lakiin. Lakiehdotusta tulisi korjata näiltä olisin 2:n, 10:n ja 14 §:n osalta sekä asetuksen 3 §:n osalta.

Ehdotuksessa ei ole lainkaan yksilöity perehdyttämis- ja täydennyskoulutusta, vaikka koulutuksella on todettu lähitulevaisuudessa olevan merkitystä nimitystilanteessa. Hovioikeus kannattaa jatkuvan

täydennyskoulutuksen järjestämistä. Sen tulee olla jatkuvaa ja pakollista kaikille tuomareille ja esittelijöille. Koulutus on otettava huomioon tavoitteita ja resursseja määriteltäessä niin, että henkilökunnalla on aidosti mahdollisuus osallistua koulutukseen.

Kouvolan hovioikeus toteaa, että tuomarikoulutuksesta annettavaksi ehdotetun lain 10 §:n mukaan täydennyskoulutusta järjestettäisiin ainoastaan tuomareiksi nimitetyille. Perustelujen mukaan siihen voisi osallistua muitakin sidosryhmiä kuten asianajajia ja syyttäjiä. Hovioikeus kannattaa tätä ehdotusta ja pitää tärkeänä, että myös hovioikeuksien esittelijöillä olisi yhtäläinen pääsy täydennyskoulutukseen. Täydennyskoulutukseen osallistuminen voisi olla myös tie pätevoityä tuomarin virkaan.

Helsingin hallinto-oikeus toteaa, että esityksen mukaan koulutettavat voisivat harjoittelun loppuvaiheessa hoitaa tuomarin virkaa. On kuitenkin otettava huomioon, että hallinto-oikeudessa on lukuisia kokeneita esittelijöitä, jotka eivät vielä ole saaneet tuomarimääräystä. Kun vielä otetaan huomioon hallinto-oikeudessa käsiteltäviin asioihin liittyvien aineellisten kysymysten vaikeus, hallinto-oikeus suhtautuu ehdotukseen kielteisesti.

Lakiehdotuksen 10 §:n mukaan tuomarin ammattiin perehdyttävää koulutusta ei annettaisi harjoittelun suorittaneille eikä niille nimitetyille, joilla on jo tuomioistuinkokemusta. On kyseenalaista, pätevyytäkö järjestelmä paremmin ainakaan hallinto-oikeustuomareita ammattiin kuin esimerkiksi nykyinen hyvät valmiudet tuomarin tehtävään antava esittelijäjärjestelmä

Hämeenlinnan hallinto-oikeus toteaa, että mietinnössä esitetään mahdollisuutta järjestää hovioikeuksiin ja hallinto-oikeuksiin muutamia määräaikaista tuomarin tehtäviä, joissa voisi perehtyä tuomioistuintyöhön. Hallintotuomioistuimissa on vaikea kuvitella löytyvän hallintotuomioistuinten ulkopuolelta kovinkaan paljoa sellaisia hakijoita, joilla olisi riittävä hallintolainkäyttölain prosessin ja käsiteltävien asioiden substanssin tuntemus. Tästä syystä hallinto-oikeus suhtautuu ehdotukseen varauksella.

Kouvolan hallinto-oikeus katsoo, että esittelijöiden mahdollisuudesta osallistua täydennyskoulutukseen tulisi mainita lakitekstissä.

Oulun hallinto-oikeus toteaa, että selvyuden vuoksi olisi paikallaan todeta myös lakitekstissä, että tuomareille suunnattu täydennyskoulutus on tarkoitettu myös tuomioistuinten muille lakimiehille. Täydennyskoulutusta tulisi olla tarjolla niin paljon, että kaikilla olisi mahdollisuus osallistua siihen.

Vaasan hovioikeus katsoo, että esittelijöiden mahdollisuus täydennyskoulutukseen tulisi säätää laissa. 10 §:n tulisi kuulua seuraavasti: Tuomarikoulutuslautakunta vastaa siitä, että tuomareille ja esittelijöille järjestetään ammatillista pätevyyttä tukevaa täydennyskoulutusta. Täydennyskoulutus olisi ainakin siirtymäajan erityisen sopiva määräaikaistilanteille esittelijöille. Järkevintä olisi täsmäkouluttaa heitä lisäämällä täydennyskoulutuksella heidän käytännön työssä jo hankkimiaan valmiuksia.

Käräjäoikeustuomari ry toteaa, että ehdotuksessa se, mitä täydennyskoulutuksella tarkoitetaan, jää hyvin epämääräiseksi. Täydennyskoulutusta koskevia säännöksiä jatkossa valmisteltaessa on huolehdittava siitä, että kaikille halukkaille turvataan tasavertaiset mahdollisuudet osallistua nimitystilanteessa ehkä hyvinkin ratkaisevaksi osoittautuvaan täydennyskoulutukseen.

Paradoksaalisena on pidettävä sitä, että tuomariksi nimitetyille järjestetään riittävää tuomarin ammattiin perehdyttävää koulutusta, kun tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa nimitysperusteena on

muun muassa, että nimitettävä on osoittanut, että hänellä on viran menestyksellisen hoitamisen edellyttämä perehtyneisyys viran tehtävälleen.

Hallinto-oikeustuomarit ry toteaa, että esityksen mukaan tuomarin uran avoimuutta tukisi, että kokeneet syyttäjät ja asianajajat voisivat perehtyä tuomioistuintyöhön. Tämä toteutettaisiin siten, että hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa olisi muutamia määräaikaista tuomarinvirkoja. Ei ole oikeudenmukaista, että vähemmän ansioituneemmille ja avoimelta uralta tuleville hakijoille luotaisiin hallinto-oikeuksiin kiintiövirkoja määräaikaisten tuomarin tehtävien kokeilemiseen, kun hallinto-oikeuksien omille ansioituneemmilla, ammattitaitoisilla ja käsiteltävistä asioista pitkän työkokemuksen omaavilla esittelijöillä ei hallinto-oikeustuomareiden vääristyneen ikärakenteen vuoksi ole vastaavaa mahdollisuutta. Nykyisen ensimmäinen viransijaisuus saadaan tällä hetkellä yli 20 vuoden työkokemuksella.

Mikäli perehdyttävästä koulutuksesta olisi tarkoitus tehdä tavanomaista orientoitumisjaksoa huomattavasti pidempi ja perusteellisempi, on syytä kysyä, onko nimitetyllä henkilöllä ollut nimityshetkellä viran hoidon edellyttämä taito ja perehtyneisyys viran tehtävän alaan.

Suomen Lakimiesliitto ry:n kannattaa ehdotusta täydennyskoulutuksen kehittämisestä laajemmaksi, jolloin tuomarin viroissa oleville voitaisiin tarjota suunnitelmallista ja heidän urakehitystään tukevaa koulutusta. Tämä edellyttää täydennyskoulutusresurssien kasvattamista. Perusteluissa on mainittu että täydennyskoulutus koskisi myös muita tuomioistuinlaitoksen lakimiehiä kuin tuomareita. Liiton mielestä tämä tulisi näkyä myös lakitekstissä.

Turun yliopiston mielestä olisi syytä varmistaa, että tuomareilla on todellinen mahdollisuus osallistua täydennyskoulutukseen mietinnössä kuvatulla tavalla ja että tuomarikoulutettavat pääsevät riittävästi mukaan.

4.5. Muita huomioita

Turun yliopisto toteaa, että oikeustieteelliset tutkinnot muuttuvat vuonna 2005 Opiskelija otetaan tiedekuntaan opiskelemaan ensin alemman asteen tutkinnon, joka tämänhetkisen tiedon mukaan olisi oikeusnotaarin tutkinto ja sitten ylemmän eli oikeustieteen maisterin tutkinnon. Olisi hyvä jos uusi tutkintorakenne ja tulevat tuomarinvirkaan oikeuttavat pätevyysvaatimukset ratkaistaisiin riittävän ajoissa oikeusministeriössä. Yksi mahdollisuus olisi että jo mahdollisesti annettavassa laissa tuomarikoulutuksesta kävisi ilmi, että tulevaisuudessa tuomarikoulutukseen voi päästä uuden tutkintorakenteen tultua voimaan vain mainitut kaksi oikeustieteellistä tutkintoa suorittaneet henkilöt.

Turun hallinto-oikeuden mukaan auskultointia tulisi muuttaa siten, että se muodostuisi sekä käräjäoikeudessa että hallinto-oikeudessa tapahtuvista jaksoista.

Suomen Lakimiesliitto ry toteaa, että tuomioistuinharjoittelu on tällä hetkellä toimiva rakenne kouluttamiselle. Ei ole perusteltua käyttää rajallisia resursseja uuden epävarman /kilpailevan koulutusmallin luomiseen, kun auskultoinnin koulutuksellinen puoli on laiminlyöty. Liitto haluaa kiinnittää huomiota tuomioistuinharjoittelijoiden nimittämiseen, työnkuvaan ja oikeusturvan kehittämisen tarpeeseen.

5. HARJOITTELIJOIDEN PALKKAUS JA JÄRJESTELMÄN RAHOITUS

5.1. Harjoittelijoiden palkkaus

Työryhmän ehdotuksen mukaan harjoittelijat olisivat harjoittelupaikoissa palkallisessa virkasuhteessa. Harjoitteluajan palkkaus olisi sovittava oikealle tasolle ja siten, että tehtävien vaativuus olisi palkkauksen keskeinen perusta. Palkkauksen tulisi mahdollistaa harjoittelu sellaisillekin henkilölle, joilla on jo työkokemusta olemassa. Harjoittelijoita olisi ensimmäisenä vuonna 20. Vuosittain harjoittelijoita olisi siten 20-30, kun arvioidaan että harjoittelu kestäisi keskimäärin puolitoista vuotta. Palkkakustannukset on arvioitu T9 palkkaluokan mukaan.

Lausunnonantajien kannanotot

Lausunnonantajista 11 kiinnitti huomiota harjoittelijalle maksettavan korvauksen määrään. T 9 palkkaluokkaa ei pidetty tarpeeksi houkuttelevana. Toisaalta harjoittelijan palkka ei saisi olla suurempi kuin samaa työtä vakituisesti tekevillä.

Helsingin hovioikeus toteaa, että kustannusarviossa ei ole huomioitu sitä, että viskaalien palkkoja on nostettava siten, etteivät puolella työpanoksella toimivat harjoittelijat saa samansuuruisia palkkaa kuin jo vuosia viskaalin tehtävissä toimineet lakimiehet. Alimmaksi viskaalin palkaksi tulee tässä vaiheessa vahvistaa T10 palkkaluokka. Harjoittelijoiden virkanimikkeenä tulisi olla apulaisviskaali.

Rovaniemen hovioikeus toteaa, että harjoittelijoiden palkkausmenot on arvioitu T9 mukaisesti. Ongelmana on, että hovioikeuksissa työskentelee kokeneitakin esittelijöitä alemmalla palkkaluokalla. Palkkauksen tulee olla harjoittelijan työn vaativuutta ja määrää vastaavassa suhteessa verrattuna muihin oikeushallinnossa maksettaviin palkkoihin.

Turun hovioikeus ei hyväksy sitä, että harjoittelija saa parempaa palkkaa kuin vuosikautia virassaan olleille T8 palkkausluokassa olleille viskaaleille. Harjoittelijoiden palkan on oltava pienempi kuin viskaaleiden. Jos koulutettavien palkkaus toteutetaan ehdotetulla tavalla, on oletettavissa että koulutukseen suhtaudutaan penseästi.

Vaasan hovioikeus katsoo, että ehdotettu harjoittelijan palkkaus ei ole ainakaan yksityisen sektorin palkkoihin nähden kilpailukykyinen.

Helsingin hallinto-oikeus toteaa, että harjoittelijoiden kanssa samalla tai alemmalla tasolla olevien esittelijöiden ei voida olettaa olevan motivoituneita heitä alempaa työpanosta tekevien ja lyhyen aikaa työskentelevien harjoittelijoiden ohjaukseen ja neuvontaan. Palkkauksen pitää olla suhteessa muihin oikeuslaitoksen virkojen palkkoihin ja erityisesti siis esittelijöiden palkkoihin nähden.

Kouvolan hallinto-oikeus toteaa, että järjestelmän palkkaukustannukset on laskettu käyttäen harjoittelijoiden palkkaluokkana T9:ää. Johdonmukaisuussyistä tämä edellyttäisi vakinaisten esittelijöiden palkkauksen nostamista vähintään samalle tasolle.

Rovaniemen hallinto-oikeus toteaa, että harjoittelijoiden palkkakustannukset on esityksessä laskettu T9 palkkausluokan mukaan. Ainakin tällä hetkellä osa hallinto-oikeussihteereistä työskentelee T8 palkkausluokan viroissa, joten paremman palkan maksamiseen harjoittelijoille ei ole perusteita.

Tampereen käräjäoikeus katsoo, että jos ohjaajan tehtävästä ei makseta erillistä palkkiota, on epäiltävissä, että halukkaita tehtävään ei ole kovin paljon. Ottaen huomioon kyseisen tehtävän vastuullisuus ja siihen liittyvä harjoittelijan arviointi, joka voi vaikuttaa olennaisesti harjoittelijan urakehitykseen, tulisi erityistä huomiota kiinnittää siihen, että ohjaajan tehtäviin saataisiin siihen hyvin soveltuvia henkilöitä. Pelkillä työjärjestelyillä tähän tavoitteeseen ei päästä vaan tehtävästä tulisi maksaa erillinen korvaus.

Suomen Lakimiesliitto ry toteaa, että ei ole hyväksyttävää, että harjoittelijoita käytetään halpatyövoimana. Nyt ehdotettu korvaus ylittää niukasti Lakimiesliiton suosituksen. Toisaalta harjoittelijoiden palkkaus ei kuitenkaan voi olla korkeampi kuin vastaavaa tehtävää vakinaisessa virassa hoitavan palkkaus.

Hallinto-oikeustuomarit ry toteaa, että koulutettavien palkkakustannukset on arvioitu T9 palkkaluokan mukaan. Hallinto-oikeussihteerien palkat ovat T8 - T9 -palkkaluokissa. Ei ole kohtuullista, että esittelijöiden edellytetään osallistuvan koulutettavien neuvomiseen ja opastamiseen samalla kun heille maksettaisiin vähemmän kuin koulutettaville. Tällä olisi työmotivaatiota heikentävä vaikutus, joka näkyisi välillisesti myös tuottavuudessa.

Suomen hovioikeustuomarit r.y. katsoo, että harjoitteluajaksi suunniteltu palkka ei houkuttele harjoitteluun hakeutumista eikä edistä tuomarinuran avaamista. Toisaalta viskaalin palkka tulee olla kaikissa tapauksissa suurempi kuin harjoittelijan palkka. Yhteenvetona päädytään siihen, että kaavailtua harjoittelijan palkkaa ja viskaalien palkkaa tulee korottaa.

5.2. Järjestelmän rahoitus ja henkilöstövaikutukset

Työryhmän ehdotuksen mukaan hanke toteutettaisiin ilman menolisäyksiä niin, että nykyisiä tuomioistuinlaitoksen voimavaroja otettaisiin tuomarikoulutuksen käyttöön. Esimerkiksi hovioikeuksissa harjoittelijat työskentelisivät esittelijän tehtävissä viskaalin nimikkeellä. Kaikkiaan sopeuttamistarve olisi T8 palkkausluokan mukaan laskettuna 50 virkaa. Vuosittaisin se ajoittuisi siten, että vuonna 2005 tuomarikoulutuksen käyttöön tarvittaisiin 20, vuonna 2005 25 ja vuonna 2007 lisäksi 5 virkaa. Kun harjoittelijoita olisi vuosittain noin 25 (20-30), tuomioistuinlaitoksen henkilöstön määrä vähenisi harjoittelun myötä myös 25 :llä.

Lausunnonantajien kannonotot

Kahdeksantoista lausunnonantajaa on erikseen lausunut tuomarikoulutusjärjestelmän rahoituksesta ja suhtautunut kriittisesti siihen, että rahoitus toteutettaisiin virkoja lakkauttamalla ja määräaikaisuuksia lisäämällä.

Korkein hallinto-oikeus katsoo, että mietinnössä ei ole tarpeeksi kiinnitetty huomiota siihen, miten virastojen voimavarojen säilyminen ennallaan turvataan, kun osa kokeneista esittelijöistä korvataan harjoittelijoilla ja lisäksi henkilöstön voimavaroja kuluu koulutettavien ohjaamiseen ja arviointiin.

Helsingin hovioikeus on sitä mieltä, että virkoja ei voida todellisuudessa lakkauttaa ehdotetulla tavalla, mistä syystä kustannukset tulevat olemaan huomattavasti suuremmat kuin mietinnössä on esitetty.

Kouvolan hovioikeus pitää esitettyä rahoitusmallia huolestuttavana. Määräaikaisten esittelijöiden asema tulisi entistä uhatummaksi, ennestään kova työpaine kasvaisi ja käsittelyajat pitenisivät. Esityksessä ei ole lainkaan otettu kantaa siihen, mistä tuomioistuimista vähennykset otettaisiin ja mitä seurauksia tällä sekä mietinnössä mainitulla ohjaajien vapauttamisella muista työtehtävistä olisi tuomioistuinten tuloksellisuudelle ja miten ne korvattaisiin. Rahoitusmalli merkitsisi tuomioistuinlaitoksen näkökulmasta sitä, että lakkautettaisiin 50 hyvin koulutustarkoitusta palvellutta virkaa ja perustettaisiin niiden tilalle 25 uutta koulutusvirkaa ilman takeita niiden toimivuudesta.

Rovaniemen hovioikeus toteaa, että vireillä on useita toisiinsa liittyviä selvitystöitä, joiden johtopäätökset on voitava arvioida yhtenä kokonaisuutena ennen kuin niiden pohjalta tehdään henkilöstörakenteeseen vaikuttavia ratkaisuja. Ehdotettu tuomarikoulutus vaikuttaa hovioikeuksien henkilöstörakenteeseen. Koulutuksen toteuttaminen olemassa olevilla voimavaroilla ja tästä seuraavat esittelijävirkojen täyttökellot vahvistavat vallitsevaa tilannetta, jossa huomattava osa esittelijöistä työskentelee määräaikaisissa virkasuhteissa.

Turun hovioikeus toteaa, että koulutusjärjestelmän kustannukset katettaisiin tuomioistuinlaitoksen nykyisiä virkoja vähentämällä. Hovioikeuden käsityksen mukaan kansalaisten oikeusturvaodotukset edellyttävät tuomioistuinlaitoksen ratkaisutehon säilyttämistä vähintäänkin ennallaan ja mieluummin taloudellisten voimavarojen panostamista tuomarien lisävirkojen perustamiseen kuin uuden koulutusjärjestelmän luomiseen.

Hovioikeus ei hyväksy sitä, että tuomioistuimissa olisi määräaikaisia tuomarinvirkoja harjoittelijoita varten. Tuomareiden riippumattomuus ja määräaikaiset tuomarinvirat eivät sovi yhteen, ei edes silloin kun kysymys olisi määräaikaisista koulutusviroista.

Harjoittelijoita ohjaaville tutoreille tulisi maksaa rahakorvaus eikä vähentää heidän työvelvollisuuttaan, mistä seuraisi välttämättä tulostavoitteiden alentaminen. Jos koulutusohjelma räätälöitäisiin kullekin koulutettavalle hänen harkintansa mukaisesti kuten työryhmä on esittänyt ilman minkäänlaisia säännöksiä koulutuksen sisällöstä, hovioikeuksien virkarakenne muuttuisi jatkuvasti. Tämä vaikuttaisi hovioikeuksien työtehoon ja vuosittaisiin tulostavoitteisiin.

Vaasan hovioikeuden mielestä ehdotus vähentäisi tuomioistuinten henkilökuntaa kaikkiaan 40 hengellä, kun otetaan huomioon, että virkoja lakkautettaisiin 50, tilalle perustettaisiin 25 koulutusvirkaa ja kun koulutettavien on aiemmin arvioitu vastaavan noin puolta vakinaisesti virkaa hoitavan työpanoksesta. Sitä että järjestelmä toteutettaisiin lakkauttamalla 50 tuomioistuinlaitoksessa olevaa virkaa, hovioikeus ei voi missään tapauksessa hyväksyä.

Helsingin hallinto-oikeus katsoo, että tuloksellisen ratkaisutoimintaan heikentävästi vaikuttava seikka on ehdotettu tuomioistuinlaitoksen henkilöstövoimavarojen vähentäminen 25:llä. Tämä tarkoittaisi sitä, että vuositasolla ratkaistaisiin yli 3000 asiaa vähemmän kuin nykyisin, jos tuottavuus laskettaisiin Helsingin tuottavuuslukujen mukaan. Lisäksi harjoittelijoiden työpanos on pienempi kuin lakkautettavien viranhaltijoiden työpanos. Ehdotettujen järjestelyjen kokonaisvaikutus tuomioistuinten ja erityi-

sesti koulutusvirastojen tuottavuuteen olisi näkyvä. Hallinto-oikeus katsoo, että päinvastoin kuin on esitetty, tuomioistuinten virkoja tulisi lakkauttaa vähemmän kuin koulutusvirkoja perustetaan.

Hämeenlinnan hallinto-oikeus toteaa, että se on huolissaan tuomarikoulutusjärjestelmän kustannuksista. Vaikka koulutusaikaa on lyhennetty, vaatii järjestelmä suuret resurssit. Tuomioistuinten henkilökunnan määrän vähentäminen suunnitellulla tavalla vaarantaa tuomioistuin toimintaedellytyksiä. Harjoittelijoiden työpanos ei riitä korvaamaan vähennettävien virkojen aiheuttamaa työpanoksen menetystä.

Kouvolan hallinto-oikeus katsoo, että koulutusuudistuksen onnistumisen edellytyksenä on henkilöstön positiivinen suhtautuminen uudistuksiin. Tämän vuoksi tulisikin pitää huolta siitä, ettei uudistus aiheuttaisi kohtuuttomasti epävarmuutta virkojen lakkauttamisen tai vastaavien järjestelyjen uhan myötä. Hallinto-oikeuksien virkoja ei tule koulutusohjelmaan vedoten vähentää.

Rovaniemen hallinto-oikeus toteaa, että esityksen mukaan henkilöstön määrä vähenisi ja samalla harjoittelijoiden ohjaaminen vaatisi lisätyötä. Kun lisäksi otetaan huomioon vireillä oleva henkilöstörakenteiden kehittämishanke joka sekin ilmeisesti vähentää tuomioistuinten henkilöstömäärää, uuden koulutusjärjestelmän luominen ilman taloudellisia lisäresursseja ei voi onnistua.

Vaasan hallinto-oikeus toteaa, että tuomarikoulutusjärjestelmä aiotaan toteuttaa ilman menolisäyksiä niin, että nykyisiä tuomioistuinlaitoksen henkilöstövoimavaroja otettaisiin tuomarikoulutuskäyttöön. Tämä tapahtuisi osaksi vähentämällä tuomioistuinlaitoksen virkoja. Ehdotus on talousarvioista annettujen säännösten kannalta kyseenalainen, koska siihen sisältyy toimintamäärärahojen käyttö menomomentille vieraaseen tarkoitukseen. Tuomarikoulutus-järjestelmän kokonaiskustannukset tulee rahoittaa siihen erikseen myönnettävällä määrärahalla. Jo tällä hetkellä käytettävissä olevat resurssit ovat työmäärään nähden liian vähäiset. Henkilökunnan määrää tulee siksi lisätä koulutustehtävän hoitamiseen tarvittavaa työmäärää vastaavasti.

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että hanke toteutettaisiin ilman menolisäyksiä niin, että nykyisiä tuomioistuinlaitoksen henkilöstövoimavaroja otettaisiin tuomarikoulutuksen käyttöön. Tuntuu uskomattomalta, että ehdotetun kaltainen koulutus toteutettaisiin tuomioistuinlaitoksen normaalitehtävien voimavarojen kustannuksella. Helsingin käräjäoikeuden mielestä sen voimavarat on suunnattava kansalaisten oikeusturvan parantamiseen tilanteessa, jossa nykytoiminnan tehostamiskeinoin, ilman resurssilisäyksiä, sitkeästi pyritään lisääntyvien laajojen ja vaikeiden asioiden ruuhkautumisen estämiseen, käsittelynopeuden parantamiseen sekä toiminnan laadun ja tuloksellisuuden lisäämiseen.

Mietinnössä on katsottu, että harjoittelijoita ohjaavat tuomarit kykenevät asianmukaisesti arvioimaan koulutettavia koko harjoittelun ajan määriteltyjen arviointiperusteiden mukaisesti ilman lisäkorvausta ja ilman että tästä aiheutuu mitään lisäkustannuksia. Ohjaajien koulutukseen ja ohjaustyöhön käytettävät henkilötyövuodet olisivat poissa kunkin tuomioistuimen tälläkin hetkellä rajallisista resursseista.

Tampereen käräjäoikeuden mielestä koulutusjärjestelmän käyttöönotto tulee suunnitella siten, että harjoittelupaikkojen voimavaroja ei tosiasiallisesti vähennetä.

Käräjäoikeustuomari ry:n mukaan koulutuksen käyttöönotto supistaisi tuomioistuinlaitoksen voimavaroja huomattavasti, mihin esityksessä on suhtauduttu hyvin kepeästi.

Hallinto-oikeustuomarit ry toteaa, että hallinnollisten kustannusten kattamiseen tulisi ehdotuksen mukaan lakkauttaa 25 T8 -palkkaluokan virkaa ja koulutettavien virkojen perustamiseksi toiset 25 esittelijän virkaa. Tuomarikoulutuksen hallinnollisia kustannuksia ei voida kattaa pienentämällä nykyisiä voimavaroja. Virkojen vähentäminen vaarantaa yksilön oikeusturvaa. Käsittelyajat pitkittyisivät nykyisestään. Tuomioistuinlaitoksen henkilöstövoimavarojen vähentäminen myöskään koulutettavien virkojen perustamista varten ei ole perusteltua siltä osin kun kuin koulutettavat tulisivat ehdotuksen mukaan toimimaan koulutuksen aikana tuomioistuinlaitoksen ulkopuolisissa tehtävissä.

Hovioikeustuomarit ry:n mielestä hanketta ei voida toteuttaa ilman lisärahoitusta. Hovioikeuksien resurssit ovat nykyisinkin riittämättömät eikä työvoimaa ole vapautettavissa tuomioistuinlaitoksen käyttöön hovioikeuksien ratkaisutehon kärsimättä.

Hallinto-oikeustuomarit ry katsoo, että jatkuvasta ohjauksesta huolimatta koulutettavien työpanos ei vastanne hallinto-oikeuksissa varsinaisen esittelijän työpanosta. Koulutettavien sijoittamisesta aiheutuisi ohjaajan ja aiemman esittelijän tuottavan työpanoksen muuttuminen vajaaksi. Tämä tulisi ottaa huomioon myönnettäessä henkilöresursseja niihin hallinto-oikeuksiin, joihin koulutettavia tulisi enemmän kuin yksi.

Suomen Lakimiesliitto ry korostaa ohjaajan tehtävän vaativuutta ja vastuullisuutta sekä tehtävää hoitavien henkilöiden riittävää motivaatiota. Tuomariksi koulutettavan ohjaajana toimiminen pitää huomioida ohjaajan työvelvollisuudessa ja siitä tulee saada myös erillinen korvaus.

Liite**Viranomaiset ja yhteisöt, joilta pyydettiin lausunto****Lausunnon antaneet on merkitty x:llä.**

Korkein oikeus x

Korkein hallinto-oikeus x

Helsingin hovioikeus x

Itä-Suomen hovioikeus x

Kouvolan hovioikeus x

Rovaniemen hovioikeus s

Turun hovioikeus x

Vaasan hovioikeus x

Helsingin hallinto-oikeus x

Hämeenlinnan hallinto-oikeus x

Kouvolan hallinto-oikeus x

Kuopion hallinto-oikeus x

Oulun hallinto-oikeus x

Rovaniemen hallinto-oikeus x

Turun hallinto-oikeus x

Vaasan hallinto-oikeus x

Helsingin kärjäoikeus x

Tampereen kärjäoikeus x

Tuomarivalintalautakunta x

Valtakunnansyyttäjävirsto x

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta (ilmoittanut ettei anna lausuntoa)

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta

Turun yliopisto oikeustieteellinen tiedekunta x

Suomen Lakimiesliitto ry x

Kärjäoikeustuomari ry x

Hallinto-oikeustuomarit ry x

Nuoret lakimiehet ry.

Tuomariunioni ry.

Suomen hovioikeustuomarit ry. x

Suomen Erityistuomarit ry

Suomen Asianajajaliitto x